

**NUORTEN SALIBANDYN PELAAJIEN VALLITSEVAT ARVOT
ERI PELITILANTEISSA**

Timo Rommi

Liikuntapedagogiikan

pro gradu –tutkielma

Talvi 2002

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Timo Rommi (2002)

Nuorten salibandyn pelaajien vallitsevat arvot eri pelitilanteissa

Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma

Jyväskylän yliopisto. 75 s.

Tutkimuksen lähtökohtana oli kiinnostus tämän päivän nuorten urheilussa esiintyviin arvoihin ja sitä kautta käsitteiden, kuten arvojen, moraalin ja fair playn ymmärtäminen osana nuorten liikuntakulttuuria. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten salibandyn pelaajien tärkeimpiä vallitsevia arvoja pelikentällä ja näiden arvojen yhteyksiä toisiinsa. Näitä arvokokonaisuuksia vertailtiin eri muuttujien avulla ja selvitettiin, miten sukupuoli, ikä, pelipaikka, joukkueen tavoitteet ja muut harrastukset ovat yhteydessä arvovalintoihin. Tavoitteena oli kartoittaa myös nuorten motiiveja salibandyn harrastamiselle.

Kohderyhmänä tutkimuksessa oli Keski-Suomen alueen salibandyyn erikoistuneen seuran B-, C- ja D-juniorijoukkueet. Poikia tutkimukseen osallistui yhteensä 51 ja tyttöjä 25 eli kaikkiaan tutkimukseen osallistui 76 salibandyn pelaajaa. Pelaajat olivat iältään 11-19-vuotiaita. Tutkimusaineiston keruu tapahtui puolistrukturoitujen kyselylomakkeiden avulla keväällä 2002.

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että nuoret salibandyn pelaajat arvostavat positiivisia, fair playn mukaisia arvoja pelikentällä. Vallitsevat arvot pelitilanteissa olivat järjestyksessä seuraavat: 1. peli-ilo/sosiaalisuus, 2. oikeudenmukaisuus, 3. voittaminen, 4. oman taidon osoittaminen ja 5. aggressiivisuus/epäurheilijamaisuus. Voimakkaita negatiivisia korrelaatioita syntyi oikeudenmukaisuuden ja aggressiivisuuden/epäurheilijamaisuuden välille sekä oikeudenmukaisuuden ja oman taidon osoittamisen välille. Sen sijaan voimakkaat positiiviset korrelaatiot syntyivät aggressiivisuuden/epäurheilijamaisuuden ja oman taidon osoittamisen välille sekä voittamisen ja oman taidon osoittamisen välille. Tästä voidaan todeta, että pelaajan ajatellessa fair playn mukaisesti, hän käyttäytyy pelikentällä oikeudenmukaisesti, ottaa huomioon muut pelaajat sekä toimii hyvän urheiluhengen mukaisesti.

Tytöt korostivat käyttäytymisessään enemmän informaalista fair playtä eli kunnioittivat vastustajaa ja olivat empaattisempia sekä altruistisempia. Pojat sen sijaan korostivat enemmän voittamisen tärkeyttä jopa oikeudenmukaisuudenkin kustannuksella. Pojille formaalinen fair play näytti olevan tärkeämpää. Varsinkin nuoremmassa ikäryhmissä poikien peleissä sääntöjä noudatettiin jopa orjallisesti ja tuomari koettiin auktoriteetiksi. Pelipaikkoja vertailtaessa maalivahdin erityinen rooli joukkueessa näkyy myös arvoalinnoissa. Erityisesti sosiaalisuudesta saadut pistemäärät jäivät huomattavasti alhaisemmaksi kuin muilla pelaajilla. Vastaavasti hyökkääjien saamat pistemäärät voittamisesta olivat korkeammat kuin muiden pelaajien. Kuitenkaan merkitseviä eroja arvokokonaisuuksissa ei syntynyt pelipaikan, joukkueen tavoitteiden eikä muiden harrastusten välille.

Avainsanat: salibandy, arvot, moraal, etiikka, fair play

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 SALIBANDY LAJINA.....	7
2.1 Sählystä salibandyyn.....	7
2.2 Salibandyn toimintastrategia	8
2.3 Salibandy tulevaisuudessa.....	9
2.3.1 Nuoret ja ammattilaisuus	10
2.3.2 Kannattajat ja huliganismi.....	10
2.3.3 Huippupelaajat esikuvina.....	11
3 MORAALI JA ETIIKKA.....	12
3.1 Moraalin kehittyminen	13
3.1.1 Moraalin kehittyminen Piaget'n mukaan.....	13
3.1.2 Moraalin kehittyminen Kohlbergin mukaan ja kehitysvaiheiden piirteet urheilussa .	14
4 ARVOT.....	17
4.1 Arvot, ihanteet ja arvostukset	17
4.2 Arvot nuorten urheilussa	18
5 FAIR PLAY	22
5.1 Fair Playn määritelmä	22
5.2 Fair Playn historiallinen tausta	23
5.3 Fair Play ja eettisyys urheilussa.....	23
5.4 Fair play -tutkimukset urheilussa.....	24
5.5 ”Sportspersonship” – urheiluhenkisyys	25
5.6 Kaikki Pelaa -projekti.....	26
6 LIIKUNTATAPAHTUMAN ILMAPIIRIN VAIKUTUS ARVOIHIN	28
6.1 Motivaatioilmasto.....	29
6.2 Tehtävä- ja minäsuuntautuminen.....	29
6.3 Kilpailujännitys ja tunteet pelitilanteessa.....	31
7 TUTKIMUSONGELMAT	33
8 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	34
8.1 Aineiston analyysi.....	35

8.2 Arvokokonaisuuksien operationalisointi ja faktorianalyysin lataukset	36
8.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	38
9 TULOKSET	39
9.1 Tutkimusjoukon kuvaus	39
9.2 Harrastusmäärät.....	39
9.3 Pelipaikat.....	41
9.4 Salibandyharrastamiseen liittyvät motiivit nuorilla.....	42
9.5 Salibandyä pelaavien nuorten vallitsevat arvot pelikentällä.....	43
9.6 Arvokokonaisuuksien väliset yhteydet.....	45
9.7 Arvokokonaisuuksien vertailu	46
9.7.1 Arvot ja sukupuoli	46
9.7.2 Arvot ja junioritaso	47
9.7.3 Arvot ja pelipaikka	50
9.7.4 Arvot ja muu harrastaneisuus.....	51
9.7.5 Arvot ja joukkueen tavoitteet.....	53
9.8 Arvojen valintaan vaikuttavat motiivit	54
10 POHDINTA.....	59

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tutkimukseni lähtökohtana oli kiinnostus tämän päivän nuorten harrastuksissa esiintyviin arvoihin. Itse olen pelannut jalkapalloa lähes 20-vuotta ja nähnyt niin positiivisia kuin negatiivisiakin ilmiöitä pelikentällä. Positiivisia kokemuksia on ollut urheilusta niin paljon, että niiden kertomiseen ei pro gradu -tutkielma riittäisi. Toisaalta mieleenpainuvimpia negatiivisia kokemuksia oli jalkapallo-ottelun jälkeiset tapahtumat ollessani noin 10-vuotias. Voitetun pelin jälkeen vastustajan maalivahti potkaisi joukkueeni maalintekijää vatsaan. Jo silloin mietimme yhdessä joukkuekavereiden kanssa, mikä sai pelaajan tekemään niin.

Tutkimuksessani pyrin selvittämään, mitkä ovat nuorten salibandyn pelaajien tärkeimmät arvot pelikentällä. Aihe on hyvin ajankohtainen, koska urheilun etiikasta ja urheilijoiden moraalista puhutaan tällä hetkellä todella paljon. Artikkeleissa ollaan usein huolestuneita huippu-urheilun puhtaudesta. Doping, väkivalta ja epäurheilijamaisuus ovat asioita, joiden kitkemiseen pois urheilukulttuurista on ryhdytty erilaisilla ohjelmilla. Usein vain unohtuu se, miten nämä huippu-urheilijat ovat aloittaneet uransa. Tämän vuoksi olisi asenne- ja arvokasvatus keskitettävä voimakkaasti myös nuorten urheilijoiden pariin.

Olen usein kuullut sanottavan, että urheilu kasvattaa ja opettaa reilun pelin henkeä. Tämä johtuu siitä, että urheilussa lapsi kohtaa eettisiä ongelmia, jotka ovat ärsykeitä moraaliseen kasvuun. Urheilussa nuori voi oppia aggressiivisuuden hillintää, tovereiden huomioonottamista ja sääntöjen kunnioittamista. Toisaalta nuori kohtaa urheilussa myös kielteisiä asioita, kuten sääntöjen noudattamattomuutta ja epäurheilijamaisuutta. Se mitä lapsi tai nuori pelikentällä oppii, riippuu vahvasti siitä millainen ilmapiiri harrastuksessa vallitsee.

Fair play eli reilu peli on tämän päivän arvokeskusteluissa hyvin usein esillä oleva ilmiö. Varsinkin jalkapalloilussa fair playstä on pyritty tekemään kansainvälisesti näkyvä ilmiö. Jalkapallo oli ensimmäinen urheilulaji, joka otti käyttöön Fair Play -ohjelman noin kymmenen vuotta sitten. Salibandy kilpailee tulevaisuudessa varmasti jalkapalloilun kanssa harrastajamäärissä Suomen suosituimmasta harrastuksesta. Sen vuoksi on tärkeää, että pelaajien arvot ovat fair playn mukaiset. Salibandyssä onkin jo otettu haaste vastaan ja lajin toimintastrategia vuoteen 2006

saakka kulkee nimellä ”Peli Meille Kaikille”. Toimintastrategian tarkoituksena on luoda lajista arvopohjaltaan myönteinen harrastus niin lapsille, nuorille kuin aikuisillekin.

Pro Gradussani pyrin selvittämään salibandyn asemaa tämänhetkisessä suomalaisessa liikuntakulttuurissa sekä joukkueurheilun ilmiöitä, jotka tulevaisuudessa saattavat olla salibandyn kannalta oleellisia. Perehdyn myös moraalien, etiikan, arvojen ja normien loputtomaan ”käsitemäkkiin”. Tarkoitukseni on selvittää sekä itselleni että työn lukijoille, miten nämä käsitteet näkyvät urheilun yhteydessä ja varsinkin nuorten urheilijoiden parissa. Lisäksi perehdyn fair play -ilmiöön sekä liikuntatapahtuman ilmapiiriin vaikuttaviin tekijöihin, kuten motivaatioilma-
stoon ja kilpailujännitykseen sekä niissä vallitseviin arvoihin.

2 SALIBANDY LAJINA

2.1 Sählystä salibandyyn

Salibandy on kehittynyt nykyiseen muotoonsa sählystä, jota pelattiin ensimmäisenä Ruotsissa, Göteborgin alueella 1970-luvun alussa. Suomeen sähly rantautui opiskelijoiden mukana ja ensimmäiset sählysarjat alkoivat pyöriä Helsingin yliopistossa vuonna 1974. Laji levisi nopeasti muihinkin opiskelijakaupunkeihin, Hämeenlinnaan, Turkuun, Tampereelle, Jyväskylään ja Joensuuhun. Sähly saavutti nopeasti vankan aseman opiskelijoiden liikuntamuotona ja sitä se on edelleenkin. Tätä nykyä sähly on saavuttanut kaikki yhteiskunta- ja ikäryhmät. Sählyssä on toteutunut hyvin sukupuolten välinen tasa-arvo. Miesten ja naisten sekasählyä on pelattu lajin alkuvaiheista pitäen. (Järvinen & Sipilä 1997, 7-8) Salibandy on monelle tutusta sählystä kehitetty sisätiloissa pelattava kilpa- ja harrasteurheilumuoto. Eroavaisuuksia sählyyn kuitenkin löytyy mm. säännöissä, vaikka pelivälineet ja -idea ovat molemmissa lajeissa pitkälti samat.

Salibandyn harrastajamäärän kasvu viime vuosina on ollut erittäin nopeaa, jopa 30-40 prosenttia vuodessa. Tuskin millään muulla lajilla on näin lyhyellä ajanjaksolla esittää yhtä suuria kasvulukuja kuin salibandyllä. Vuonna 1998 salibandyn ja sählyn harrastajia oli maassamme lähes 300 000. Palloilulajeista ainoastaan jalkapallolla on Suomessa enemmän harrastajia. Salibandy on lisäksi Suomen kolmanneksi suosituin palloilulaji, jalkapallon ja jääkiekon jälkeen rekisteröityjen pelaajien mukaan mitattuna. Suomen Salibandyliitto eli SSBL perustettiin vuonna 1985. Sen jäsenseurojen määrien kehitys on ollut todella nopeaa viime vuosina. Vuonna 1993 Suomessa oli jäsenseuroja 350 ja kahdeksan vuotta myöhemmin vuonna 2001 maassamme oli jo 821 jäsenseuraa. Samalla jäsenien määrä on kasvanut lineaarisesti. Vuonna 1993 lisenssipelaajia Salibandyliitossa oli 8019 ja vuonna 2001 peräti 31109.

[\(http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info/\)](http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info/)

Salibandyn suosiolle on esitetty useita tulkintoja. Erääksi syyksi on tarjottu Suomessa 90-luvun talouden taantumaa, joka olisi ajanut liikunnan harrastajia enemmän rahaa vaativista lajeista helpon ja halvemman mailapelin pariin. Tosin nyt taloudellisen nousukauden aikana salibandyn suosio on jatkunut edelleen, joten tätä syytä ei voida liikaa korostaa. Toinen tärkeä syy menes-

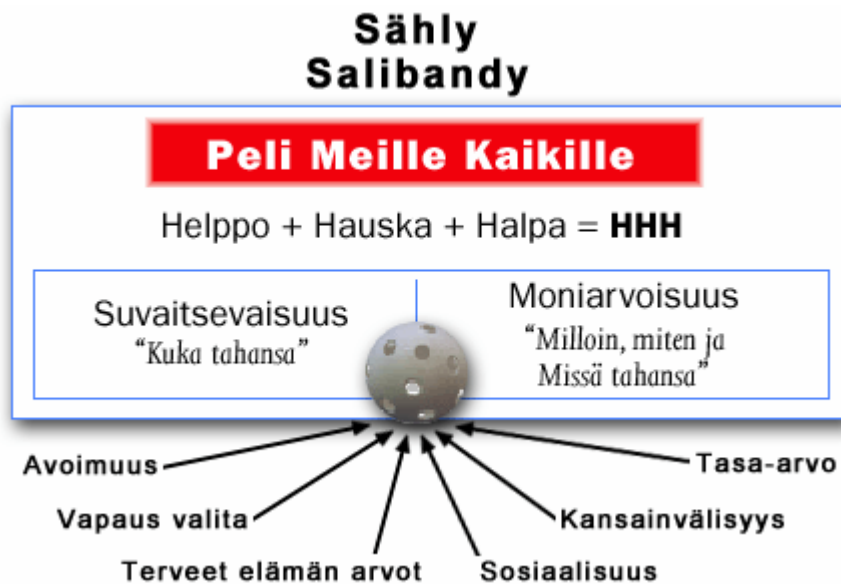
tykselle liittyy lajiin itseensä. Sen aloituskynnys on matala niin alkuinvestointien kuin pelaajan taitotason osalta, mutta siitä huolimatta taitavimmillekin riittää haasteita aina maajoukkue- ja liigatasolle saakka. Tunnusomaista lajille on lisäksi se, että sen pariin siirrytään jonkun muun palloilulajin parista joko siksi, että salibandy tarjoaa houkuttelevan vaihtoehdon tai siksi, ettei toinen laji kykene takaamaan enää harrastamismahdollisuutta. Yleisesti puhutaan muiden joukkuelajien ns. drop out -ilmiöstä. Tätä salibandyssä ei vielä nykypäivänä onneksi tunneta. (Järvinen & Sipilä 1997, 8)

2.2 Salibandyn toimintastrategia

Salibandyn suosio on tuonut paljon haasteita lajiliitolle. Räjähdyksmäisen kasvun pitäminen hallittuna on tarkoittanut työntekijöiden palkkaamista eri osa-alueille. Salibandyliitto onkin ottanut haasteen vastaan ja kehittänyt tulevaisuuden tavoitteet lajille, jotta sen suosio säilyy jatkossakin koko ajan lisääntyvässä lajien harrastusmäärien kilpailussa mukana. Tarkoituksena Salibandyliitolla on määrittellä lajille tavoitteet sekä visiot aina vuoteen 2006 asti. Tärkeimpiä oman työni kannalta näistä visioista ja toimenpiteistä on lasten ja nuorten liikuntastrategia, missä korostuu moniarvoisuus, monipuolisuus ja suvaitsevaisuus. (http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info/)

Salibandyn toimintastrategiana ja iskulauseena on ”Peli Meille Kaikille”. Se pitää sisällään kolmen H:n ajatuksen, helppoa, hauskaa ja halpaa (kuvio 1). Lajin helppouteen vaikuttaa ennen muuta se, että pelisäännöt ovat jokaisen helposti omaksuttavissa. Lisäksi vain 23 grammaa kevyen pallon kuljetus, syöttäminen ja laukaisu onnistuu kevyellä muovimailalla vähemmälläkin voimilla ja pienen tutustumisen jälkeen. Hauskuus syntyy siitä, että jokainen voi omasta taitotasostaan riippumatta kokea hienoja onnistumisen elämyksiä aivan ensimmäisestä kerrasta alkaen. Salibandyn pelaaminen on lisäksi halpaa. Kustannuksia harrastepelaajalle syntyy vain mailan, pallon ja sisäliikuntaan soveltuvien jalkineiden hankinnasta. Suojuksia ja muita varusteita ei välttämättä tarvita lukuun ottamatta maalivahtia. Lisäksi salibandyn varustekassi on pienimmänkin pelaajan itse kannettavissa. (http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info/)

Kolmen H:n ajatuksen lisäksi salibandy toimintastrategia pitää sisällään tärkeitä tavoitteita, kuten suvaitsevaisuus, moniarvoisuus ja monipuolisuus, joilla pyritään edistämään lajin kannalta myönteisten arvojen toteutumista. Näitä arvoja ovat avoimuus, vapaus valita, terveet elämän arvot, sosiaalisuus, kansainvälisyys ja tasa-arvo. (http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info/)

Kuvio 1. Salibandy ja sählyn toimintastrategia "Peli Meille Kaikille".

(http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info/)

2.3 Salibandy tulevaisuudessa

Kansainvälisesti salibandy ei ole vielä kasvattanut suosiotaan yhtä paljon kuin kansallisesti, varsinkaan huipputasolla. Esimerkiksi täysin ammattilaisliigoja Euroopan tasolla ei ole vielä yhtään. Ruotsi on ainut maa, jossa lajin suosio on myös median parissa verrattavissa muihin joukkuelajeihin. Toisaalta tämä on salibandy onni, sillä lajin pariin ei ole vielä ehtinyt pesiä niin voimakkaasti negatiivisia suuntauksia, kuten urheilubisnes, doping ja katsomoväkivalta.

Jokaisella urheilulajilla on kuitenkin kahdet kasvot. Eitzen (1999, 43) sanookin urheilun keskeisestä ristiriidasta seuraavasti: "Toisaalta urheilu inspiroi ja edistää ihailtavia piirteitä, kuten rohkeus, päättäväisyys, kova työ, oikeudenmukaisuus, luottamus, uhrautuvuus, epäitsekkyys ja

lojaalisuus. Urheilu tosin tuottaa myös negatiivisia arvoja, kuten sääntöjen rikkominen, itsekkyyks, ahneus, väkivalta kentällä ja kentän ulkopuolella.” Huippusuorituksiin pyritään pääsemään keinolla millä hyvänsä. Doping, ”hyvä” virhe, väkivalta, epäurheilijamaisuus ja ”drop out” ovat eettisiä ongelmia, joita näkyy jo monissa nuorten sarjoissa (Shogan 1999, 87). Tämä karu todellisuus ei ole vielä ajankohtaista salibandyn osalta, mutta tulevaisuudessa on hyvinkin mahdollista, että salibandysta tulee kansainvälisesti yhtä suosittu laji kuin jalkapallo ja koripallo. Silloin todennäköisesti myös ammattilaisuus ja huliganismi ovat paljon yleisempiä kuin tänä päivänä.

2.3.1 Nuoret ja ammattilaisuus

Monessa joukkuelajissa nuoria ikäluokkansa taitureita ja lahjakkuuksia tarkkaillaan jatkuvasti. Ammattilaisseurojen kykyjenetsijät kiertävät suuria turnauksia ja etsivät tulevaisuuden huippuammattilaisia nuorista pelaajista. Kykyjenetsijät tarjoavat nuorille suuria summia ja luovat pilvulinnoja urasta ammattilaispelaajana. Usein koulut ovat vielä alkuvaiheessa, eikä nuoret ole edes fyysisesti tai henkisesti valmiita kohtaamaan ammattilaisuuden kylmän todellisuuden. Samalla harrastuksen jättävät nuoret, jotka eivät ole niin tosissaan, että jaksaisivat harjoitella vain yhtä lajia monta tuntia päivässä. Ammattijalkapalloilija Sami Hyypiä toteaaakin oman uransa kehittymisestä seuraavasti: ”Minulla on sellainen käsitys, että ainakin nuoremmalla iällä jalkapallon pitää olla ensisijaisesti kivaa ja siitä pitää saada nauttia. Tietenkin voittajan asenne on hyvä olla.” (Hakala 2002, 165)

2.3.2 Kannattajat ja huliganismi

Joukkuepelit voivat parhaimmillaan tarjota ihanneolosuhteet sosiaaliselle kanssakäymiselle. Kannattajajoukot pitävät hauskaa ja laulavat joukkueensa tunnuskappaletta katsomoissa. Parhimmillaan joukkueen kannattaminen on jotain aivan muuta. Voimakkaat tunteet ovat siirtymässä pelikentältä katsomoihin. Monet tulevat peleihin vain häiriköimään. Onneksi tämä joukko on todella marginaalinen ryhmä kaikista katsojista, mutta silti heitä on liikaa. Kyseessä on

järjestäytyntä huliganismia, jonka ainoa tehtävä on väkivallan lietsonta oman joukkueen puolesta katsomoissa ja niiden ulkopuolella. Usein nämä huligaanit eivät ymmärrä lainkaan pelin hienouksista, eivätkä edes ole kiinnostuneet itse lajista, vaan heille on vain tärkeää saada aikaiseksi tappeluja. (Hartiala 1997, 121)

Ammattijalkapalloilussa huliganismi on todellinen ongelma tällä hetkellä. Historian tähän asti pahin tapaus nähtiin vuosia sitten Eurooppa Cupin finaalissa Belgian Hayselin stadionilla, kun 39 ihmistä kuoli ja useita satoja loukkaantui jalkapallomellakassa. Tästä tapahtumasta lähti varsinaisesti käyntiin vastatoimenpiteet huliganismille. Nykyään joukkueiden kannattajat jae-taan tarvittaessa katsomon eri osiin, jotta vastaavilta joukkotappeluilta vältyttäisiin. (Hartiala 1997, 121) Väkivaltaisilla ja poliittisesti motivoituneilla jalkapallohuligaaneilla on paljon valtaa miljardien eurojen jalkapallobisneksessä. He ovat varoittava esimerkki siitä, että jalkapallohuligaanit ovat järjestyneempiä, kunnianhimoisempia ja vaarallisempia kuin koskaan. (Rajalin & Raskunen 2002)

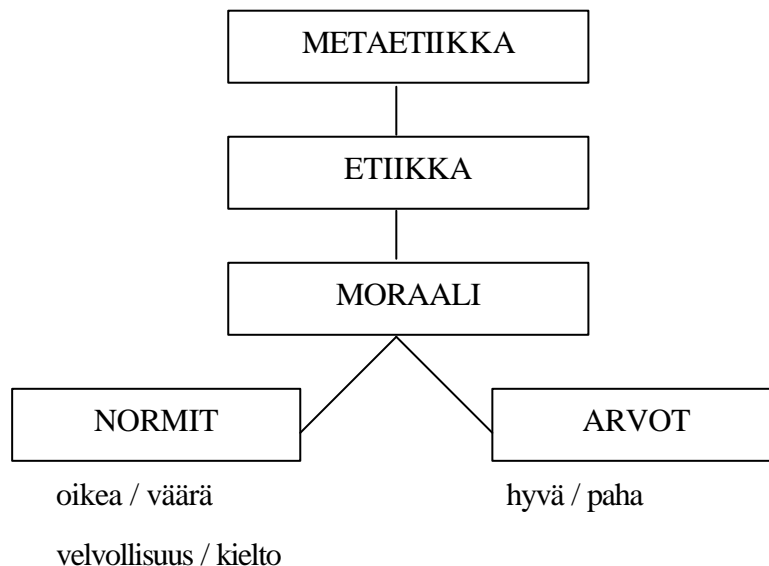
2.3.3 Huippupelaajat esikuvina

Tunteet, jotka näkyvät kentällä, heijastuvat usein myös katsomoihin. Pelaajat ovat esimerkkejä nuorille faneille ja pelaajien tulisi käyttäytyä myös sen mukaisesti. Nuoret kuvittelevat olevansa idolejaan omissa pihapeleissään ja yrittävät tehdä samoja temppuja, joita huippuammattilaiset tekevät pelikentällä. Näin luodaan nuorille arvoja, jotka vaikuttavat heidän tasapainoiseen kehitykseensä aikuisiksi. Näiden ilon ja pettymysten tunteiden lisäksi pelikentällä näkyy joskus ilmiöitä, jotka eivät kuulu urheiluun, kuten Rivaldon ”näytteleminen” jalkapallon MM 2002 - alkulohkon ottelussa Turkkiä vastaan. Paremmiin kuitenkin mieleemme ja sydämeemme jäävät sellaiset tunteet, kuten ystävyys, luottamus taitoon, ilo ja hyvä tahto. Nämä ovat samalla Fair Playtä kauneimmillaan. (Venkula 1998, 153)

3 MORAALI JA ETIIKKA

Moraalia voidaan sanoa arvojen ja normien yläkäsitteeksi (kuvio 2). Kaikilla ihmisillä on moraali, tietoinen tai tiedostamaton. Se ohjaa arvioitamme, päätöksiämme ja tekojamme. Tietoisella moraalilla on paljon paremmat edellytykset olla ristiriidaton ja johdonmukainen. Tiedostettua moraalia kutsutaan moraaliopiksi eli etiikaksi. Tästä voidaan johtaa seuraava päätelmä; kaikilla on moraali, mutta toisaalta kaikilla ei ole tietoista etiikkaa. Voidaankin sanoa, että moraali on etiikan objekti. Etiikalla on edelleen yläkäsite eli metaetiikka. Siinä ei ole kyse oikeasta ja väärästä, vaan siitä, miten eettiset käsitteet rakentuvat ja mikä on niiden merkitys. (Koskinen 1994, 32)

Moraalilla ja sitä kautta myös etiikalla on kaksi pää rakenneosaa; normit ja arvoasetelmat. Normit voivat olla oikeita tai vääriä, säättää velvollisuuden tai täydellisen kiellon. Normit toimivat ikään kuin ihmisen omana sääntökirjana. Arvoasetelmat liittyvät sen sijaan tiettyihin tiloihin, jotka me arvioimme joko hyväksi tai pahoiksi. (Koskinen 1994, 32) Arvoasetelmia tarkastellaan tutkimuksessani myöhemmin.

Kuvio 2. Etiikka, moraali, normit ja arvot suhteessa toisiinsa. (Koskinen 1994, 31).

Ihmisten välisiin kanssakäymisiin kuuluvat väistämättömästi käsitykset oikeasta ja väärästä. Suuri osa ihmisten kasvatuksesta kotona, kouluissa ja harrastustoiminnoissa tähtäävät kasvatamaan ihmisestä moraalisesti oikein ajattelevaa ja toimivaa yksilöä (Wahlström 1992, 153). Airaksinen (1993, 62) määrittelee moraalin neljän ominaisuuden avulla. Hänen näkemyksensä mukaan moraaliksi on se inhimillisen toiminnan ja kielenkäytön muoto, joka on a) preskriptiivistä eli ohjeita antavaa, b) universaalista eli yleistä, c) autonomista eli itsenäistä ja d) ylivertaista eli ihmiselle tärkeintä.

3.1 Moraalin kehittyminen

Moraalin kehittämisessä on yleisesti erotettu kolme ulottuvuutta, jotka ovat moraaliarvot, tunteet ja käyttäytyminen. Moraalin kehityksen tulisi ilmetä näillä kolmella alueella yhä täydellisempänä moraaliperiaatteiden sisäistämisenä. Moraalikehityksen merkkeinä pidetään uusien arvojen ymmärtämistä ja niiden luomista. Käytännössä ei ole useinkaan näin, vaan ihminen saattaa toimia joskus ristiriitaisesti omaa sisäistä arvomaailmaa vastaan. (Wahlström 1992, 153)

Moraalin kehittymistä on tarkasteltu monesta eri näkökulmasta. Tunnetuimpia teorioita ovat kognitiivisen psykologian teoriat sekä psykoanalyttiset teoriat. Voimakkaimpia vaikuttajia kasvatustieteellisessä ajattelussa ja tutkimuksessa ovat olleet Jean Piaget'n ja Lawrence Kohlbergin teoriat (Wahlström 1992, 156). Näiden kahden auktoriteetin määrittelemissä moraalikehitysteorioissa on selviä eroja mm. kehitysvaiheiden määrässä, kehityksen lopputuloksessa, kehitysvaiheiden ajallisessa sijoittumisessa, kehitykseen vaikuttavien tekijöiden painotuksessa ja kehitysvaiheiden mittaamisessa (Aho 1985, 23).

3.1.1 Moraalin kehittyminen Piaget'n mukaan

Piaget'n mukaan moraalikehitys on aktiivista vuorovaikutusta lapsen ja ympäristön välillä. Lapsen kognitiivinen kapasiteetti kehittyy sosiaalisten kokemusten laajetessa. Tämä vuorostaan

tukee sitä, että näkökulmat laajenevat ja kyky omaksua muiden näkökulmia ja rooleja kehittyy. (Wahlström 1992, 158) Piaget keskittyi moraalien kehittämisessä enemmän ihmisen ensimmäisen kymmenen vuoden aikana tapahtuvaan kehitykseen mm. kognitiivisen ja kielen kehityksen alueilla. Piaget löysi neljä eri ikäkausille tyypillistä vaihetta käsittäviä sääntöjä. (Koskinen 1994, 147)

Ensimmäisessä vaiheessa kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsi leikkii vapaasti ilman kiinteää, muita koskevaa sääntöjärjestelmää. Toisessa vaiheessa, kun lapsi on 3-5-vuotias, hänellä on kyky matkia vanhempia lapsia ja jäljitellä sääntöjä, joita hän jo käsittää vanhempien lasten noudattavan. Lapsi tosin muuttaa sääntöjä omia tarkoituksiaan vastaavaksi, minkä Piaget selittää lasten ”egosentrisellä” eli minäkeskeisellä ajattelulla. Tällöin lapselta puuttuu kyky nähdä itsensä ja oma toimintansa ulkoapäin. (Koskinen 1994, 148)

Kolmannessa vaiheessa lapsella on ikää 7-8-vuotta. Tässä vaiheessa lapsi kykenee kehittämään pelin sosiaalisesti yhtenäiseksi leikiksi, jossa kaikilla on samanarvoiset sääntöjä. Neljännessä vaiheessa lapsi on noin 9-10-vuoden ikäinen. Silloin lapsi alkaa ymmärtää moraalisisissä arvioissaan teon tekijän tarkoitukset ja motiivit. Kuitenkin aina 11-12-vuotiaaseen asti lapsella on sääntöjen älyllinen ymmärtäminen ja niiden johdonmukainen noudattaminen rajoittunutta. (Koskinen 1994, 148)

3.1.2 Moraalinen kehittyminen Kohlbergin mukaan ja kehitysvaiheiden piirteet urheilussa

Kohlberg (1984, 174-175) jakaa moraalisen kehitysvaiheet kolmeen eri tasoon. Nämä ovat esimoraalinen taso, sovinnainen moraalinen taso ja periaatteellisen moraalisen taso. Jokaisessa tasossa on lisäksi kaksi vaihetta. Kutakin vaihetta pidetään laadullisesti poikkeavina toisistaan. Iän myötä tapahtuu kohoamista alemmalta tasolta ylemmälle. Toisen ja kolmannen tason katsotaan edustavan aikuisen moraalikehitystä. Sen sijaan arviointien sisällölliset piirteet voivat vaihdella yksilöstä, ryhmästä ja kulttuurista toiseen. Mitä pidemmälle moraalikehityksen vaiheissa edetään, sitä kehittyneempänä yksilön moraalista tasoa voidaan pitää.

Kohlbergin moraalien kehitysteorioiden vaiheet ja niiden sisällöt eivät ole absoluuttisia totuuksia moraalista käyttäytymisestä, vaan enemmän yleistyksiä. (McIntosh 1979, 166) Kohlbergin vaiheisiin sisältyvä oikeudenmukaisuuskäsite näkyy kuitenkin tavallisessa elämässä usein kykyä ratkaista moraalisia ongelmia ja toimia oikein. (Helkama 1993, 68). Näiden kolmen moraalisen kehitysvaiheen lisäksi Kohlberg (1984, 183) on analysoinut moraalien kehittymistä itsenäisen ihmisen kokonaisvaltaisessa kehityksessä.

Esimoraalinen taso:

Ensimmäisessä tasossa käyttäytymisen säätely on ulkoista. Normit ovat ulkoisten käskyjen kanssa yhdenmukaisia. Yleisesti käyttäytymisen motiivina on palkkion saaminen tai rangaistuksen pelko. Ensimmäisessä vaiheessa teko luokitellaan hyväksi tai pahaksi sen fyysisten seurausten perusteella, riippumatta teon merkityksestä. Toisessa vaiheessa on kyseessä omien tarpeiden tyydyttämiseen perustuva instrumentaalinen vaihdon moraalit. Tämä tarkoittaa sitä, että teot, jotka tyydyttävät välineellisesti itseään, ovat oikeutettuja. Esimoraalisessa tasossa on kyse yleensä lapsen käyttäytymisestä. (Kohlberg 1984, 174-175)

Urheilussa tämä moraalien kehitysvaihe näkyy usein sääntöjen orjallisena noudattamisena ja tuomarin auktoriteetin kunnioittamisena. Sääntöjä noudatetaan niiden olemassaolon takia eikä niiden merkityksen vuoksi. Usein muiden kilpailijoiden kunnioittaminen ja huomioonottaminen on vielä rajoittunutta. Myös korostunut voiton tavoittelu ja jopa epäoikeudenmukaisuus ovat ominaisia piirteitä tämän kehitysvaiheen aikana.

Sovinnaisen moraalien taso:

Toisessa tasossa toisten ihmisten odotuksien ja normien noudattaminen on sinänsä arvokasta riippumatta seurauksista. Kysymys on järjestelmän aktiivisesta tukemisesta ja säilyttämisestä, eikä vain mukautumisesta odotuksiin ja sosiaaliseen järjestykseen. Kolmannessa vaiheessa pyritään miellyttämään muita ihmisiä. Tarve olla hyvä ihminen omilla ja muiden ihmisten silmissä

sä korostuu. Neljännessä vaiheessa toimitaan auktoriteettien ja sovittujen sääntöjen mukaan. Oikeana käyttäytymisenä pidetään velvollisuuksien täyttämistä, auktoriteettien kunnioittamista sekä vallitsevan sosiaalisen järjestelmän tukemista. (Kohlberg 1984, 174-175)

Urheilussa ja etenkin joukkueurheilussa tämä kehitysvaihe näkyy valmentajan auktoriteetin kunnioittamisena ja joukkueen taktiikan ylläpitämisenä. Urheilija pyrkii vahvistamaan omalla toiminnallaan yhteenkuuluvuudentunnetta joukkueeseen. Urheilija pitää tärkeänä tässä kehitysvaiheessa oman taidon osoittamista sekä valmentajan että joukkuekavereiden silmissä.

Periaatteellisen moraalien taso:

Kolmannessa tasossa moraalit määritellään yhteisiin normeihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin mukautumiseksi. Ristiriitojen mahdollisuus kahden kulttuurisesti ja sosiaalisesti hyväksytyyn normin välillä ymmärretään ja yritetään löytää järkevä ratkaisu niiden välille. Viidennessä vaiheessa lait ja normit ovat yleensä peruskriteereinä arvioitaessa mikä on oikein, vaikka niitä pidetäänkin joskus epäoikeudenmukaisina. Kuudes vaihe perustuu henkilökohtaisesti omaksettuihin, loogisesti yleispäteviin ja johdonmukaisiin oikeudenmukaisuuden, tasa-arvoisuuden, vastavuoroisuuden ja ihmisoikeuksien periaatteisiin. Tässä korkeimmassa vaiheessa moraalisia ongelmia pohditaan yleisten eettisten periaatteiden valossa. (Kohlberg 1984, 174-175)

Urheilussa, jossa kunnioitetaan muita kilpailijoita, tämä korkein moraalien kehitysvaihe sisältää reilun pelin periaatteen eli urheilija käyttäytyy oikeudenmukaisesti ja noudattaa sääntöjä niiden merkityksen vuoksi. Urheilija kyseenalaistaa asioita ja pohtii niitä eettisten periaatteiden valossa päätyen omasta ja yleisesti muidenkin kilpailijoiden mielestä oikeisiin ratkaisuihin.

4 ARVOT

Arvoja on lukemattomia, ja jokainen ihminen näkee erilaiset asiat itselleen tärkeiksi. Näin jokaiselle ihmiselle kehittyä iän myötä yksilöllinen arvomaailma. Arvojen tärkeysjärjestys ihmisen elämässä voi vaihdella vallitsevan elämäntilanteen mukaan. Terveys nousee usein ihmisen arvoasteikossa tärkeimmäksi arvoksi toivuttuaan vakavasta sairaudesta. Toisaalta ihminen mainitsee helposti ravinnon tärkeimmäksi arvoksi nähtyään nälkää. Arvot ovat asioita, jotka ajattele- va ja harkitseva ihminen tietoisesti valitsee. Arvo on siis asia, johon tietoinen toiminta tähtää.

Arvon käsite on hyvin moniulotteinen. Arvolla voidaan tarkoittaa kaikkea sitä mikä on tavoitel- tua, haluttua, tarvittua ja arvostettua (Airaksinen, 1993, 130). Arvo on asia, joka on toiminnan motiivina, päämääränä ja tarkoituksena. Näin arvot sidotaan inhimilliseen toimintaan ja tekoja ohjaaviin päämääriin sekä yksilön käsityksiin näistä päämääristä. Toisaalta on muistettava, että tämän mukaan arvoja on lukematon määrä, koska kaikki mitä halutaan on arvokasta. Sen vuoksi arvoja ovat ne seikat, jotka järkevä ja harkitseva ihminen tietojensa perusteella valitsee, jos hän ymmärtää myös tekojensa seuraukset. (Airaksinen, 1993, 131).

4.1 Arvot, ihanteet ja arvostukset

Arvot voidaan luokitella eri perustein. Rokeachin (1973, 364-367) malli arvojen jaottelusta on yksi kansainvälisesti eniten käytetyistä luokitteluista. Rokeach jakaa arvot terminaalisiin ja instrumentaalisiin arvokokonaisuuksiin. Toisaalta jako voidaan tehdä sisältöjen perusteella myös toisella tavalla. Wahlström (1993, 96) jakaa arvot aineellisiin arvoihin, aineettomiin arvoihin, välinearvoihin, itseisarvoihin, esteettisiin arvoihin sekä relatiivisiin ja absoluuttisiin eli eettisiin arvoihin. Turunen (1993) sen sijaan käyttää arvojen luokittelussa kolmea pääluokkaa. Hän jakaa arvot varsinaisiksi arvoiksi, ihanteiksi ja arvostuksiksi. Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin Turusen jaottelua arvoista, ihanteista ja arvostuksista.

Turunen (1993, 22) näkee varsinaisiksi arvoiksi totuuden, kauneuden ja hyvän. Nämä ovat eräänlaisia kriteerejä, joita käytämme arvoissamme. Luonteenomaista näille varsinaisille arvoille

on se, että niitä voidaan vain tavoitella ja niihin voidaan suuntautua. Kuitenkaan niitä ei pysty koskaan lopullisesti saavuttamaan. Varsinaiset arvot ovat hyvin subjektiivisia käsitteitä, sillä jokainen ihminen näkee totuuden, kauneuden ja hyvyyden omasta perspektiivistä.

Toista laajaa arvojen joukkoa Turunen (1993, 59) kutsuu ihanteiksi. Ihanteita ovat esimerkiksi rehellisyys, huomaavaisuus, suvaitsevaisuus, vastuullisuus, tunnollisuus, joustavuus, vaatimattomuus, myötätuntoisuus, vapaus, tasa-arvo, ystävällisyys, järkevyyden ja raittius. Ihanteiden tehtävänä on hyvin merkittävällä tavalla jäsentää ja organisoida ihmisten keskinäisiä suhteita ja yhteiskuntaa. Ihanteet ovat läsnä kaikissa ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa, eikä ihanteista vapaata tilannetta juuri ole.

Kolmatta arvojen joukkoa Turunen (1993, 95) kutsuu arvostuksiksi. Ihmisillä on hyvin erilaisia arvostuksia. Me arvostamme sekä konkreettisia kohteita esimerkiksi ruokaa, vaatteita ja autoja että abstrakteja kohteita esimerkiksi koulutusta, taidetta ja menestystä. Arvostukset poikkeavat arvoista siten, että niillä on yleensä selvä kohde. Niinpä arvostuksia voidaan kutsua myös kohdearvoiksi. Airaksisen (1993, 132) ajatus arvostuksista tukee Turusen määritelmää. Hänen mielestään arvostus on se myönteinen ajatus, joka on toimijalla omasta päämäärästään.

4.2 Arvot nuorten urheilussa

Arvoja on tutkittu Suomessa hyvinkin monesta eri näkökulmasta, mutta urheilun yhteydessä arvotutkimuksia on vielä melko vähän. Vuosina 1980-1991 julkaistuista tutkimuksista, jotka käsittelivät arvoja, normeja ja moraalialia, vain 3-9 % käsittelivät liikunnan ja urheilun etiikkaa riippuen hakumenetelmästä (Venkula & Rautevaara 1992, 12-13). Tosin viimeisen kymmenen vuoden aikana artikkeleita, tutkimuksia, opinnäytetöitä ja väitöskirjoja on tehty arvoista myös urheilun alueelta enemmän kuin aikaisemmin. Tämä johtuu urheilun tämänhetkisestä tilasta, jossa doping ja fair play ovat nousseet pääkeskustelunaiheiksi urheilun moraalista puhuttaessa. Seuraavassa esittelen muutamia kansainvälisiä arvotutkimuksia, joita varsinkin nuorten urheilun edistämiseksi on toteutettu.

Cruz, Boixadòs, Valiente ja Capdevila (1995) tutkivat 12-16-vuotiaiden espanjalaisten jalkapalloilijoiden arvoja eri pelitilanteissa. 40 jalkapalloilijalle esitettiin haastattelussa ongelmatilanteita, joita esiintyy pelikentällä. Ongelmatilanteisiin vastattiin a) miten yleisesti tehdään kyseisessä tilanteessa b) miten saman sarjan pelaaja toimisi kyseisessä tilanteessa ja c) miten haastateltava itse toimisi kyseisessä tilanteessa. Kolmen eri moraalisen ongelman avulla määriteltiin pelaajien arvot 13 luokkaan. Lisäksi arvot asetettiin tärkeysjärjestykseen (taulukko 1).

Taulukko 1. Espanjalaisten nuorten jalkapalloilijoiden vallitsevat arvot tärkeysjärjestyksessä. (N=40) (Cruz ym. 1995, 364)

1. voittaminen	8. joukkuehenkisyys
2. oman taidon osoittaminen	9. sosiaalisuus
3. joukkueen edun tavoittelu	10. kurinalaisuus
4. oikeudenmukaisuus	11. sosiaalinen arvostus
5. sopimuksessa pysyminen	12. peli-ilo
6. toisesta huolehtiminen	13. odotuksiin sopeutuminen
7. urheiluhenkisyys	

Lee ja Cockman (1995) vertailivat 12-16-vuotiaiden nuorten tenniksen pelaajien ja jalkapalloilijoiden vallitsevia arvoja. Arvot jaettiin 18 luokkaan, joista osa oli samoja kuin mitä Cruz ym. (1995) löysivät järjestämässään tutkimuksessa jalkapalloilijoille. Lee ja Cockman (1995) saivat kuitenkin hieman erilaiset tulokset, mutta pääkohdiltaan tulokset tukevat toisiaan. Toisaalta haastattelujen tuloksia on tietyissä tapauksissa vaikea luokitella, koska vastaukset voivat liittyä kahteen toisiaan lähellä olevaan arvoon.

Lee, Whitehead ja Balchin (2000) kehittivät oman tutkimuksensa perusteella kyselylomakkeen vallitsevista arvoista nuorille urheilijoille: ”The youth sport values questionnaire” (YSVQ). Kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä yhdistettiin 20-kohtaisessa kaavakkeessa. Lopullinen kyselylomake mittasi 18 vallitsevaa arvoa nuorten toiminnoissa. Kysymysten ja mitattavien arvojen valinta perustui Rokeachin (1973) kehittämään jakoon terminaalisisista ja instrumentaalisisista arvoista. Tätä mittaria kuitenkin sovellettiin paremmin urheilun arvomittaukseen, käyttämällä Lee ja Cockmanin (1995) suunnittelemaa mittaria nuorten urheilijoiden arvoista. Kyselylomaketta esiteltiin useaan kertaan. Se tehtiin mm. 614 englantilaisille nuorille urheilijoille,

joiden ikä, urheilulaji ja taso vaihtelivat hyvin paljon. (taulukko 2) Tulokset olivat hyvin erilaisia kuin mitä Cruz ym. (1995) ja Lee ja Cockman olivat saaneet aikaisemmin tutkiessaan nuorten urheilijoiden arvoja.

Taulukko 2. Englantilaisten nuorten vallitsevat arvot urheilussa tärkeysjärjestyksessä. (N=614)
(Lee ym. 2000, 318)

1. Nauttiminen	7. Toisten huomioiminen	13. Terveys ja kunto
2. Henkilökohtaiset saavutukset	8. Taitojen osoittaminen	14. Itsensä toteuttaminen
3. Urheiluhenkisyys	9. Tottelevaisuus	15. Mielikuvan luominen
4. Sopimuksen säilyttäminen	10. Joukkuehenkisyys	16. Yhteistoiminnallisuus
5. Reiluus	11. Tunnollisuus	17. Sopeutuminen
6. Myötätunto	12. Kiinnostus	18. Voittaminen

Suomessa toteutettiin 1990 nuorten urheilun moraalialia ja arvoja mittaava tutkimus, jossa selvitettiin nuorten urheilijoiden eettisiä arvoja. Suomessa käytetty kysely toteutettiin SVUL:n ja TUL:n suurleirille osallistuneille nuorille. Tutkimukseen osallistui yhteensä 1197 nuorta ympäri Suomea. Lajiryhmittäinen tarkastelu osoitti, että yksilölajien edustajat edustivat korkeampaa moraalista ajattelua kuin joukkuelajien urheilijat. Ei-urheilijat sijoittuivat näiden ryhmien välille. Vastaavasti kamppailulajien edustajat saivat huonoimmat pisteet moraalisesta ajattelusta.
(Liukkonen, Salminen & Savonen 1992, 7)

Sukupuolien eroja vertailtaessa, tytöt edustivat selvästi korkeampaa moraalista ajattelua kuin pojat. Ikäryhmien erojen vertailu osoitti sen, että moraalial näyttää heikkenevän iän myötä ja 14-15-vuotiaiden urheilijoiden parissa se on heikoimmillaan. Samassa tutkimuksessa vertailtiin myös eri urheilulajien edustajien moraalialia ajattelua (taulukko 3). Se osoitti, että yleisurheilijat edustivat korkeinta moraalialia tasoa. (Liukkonen ym. 1992, 8)

Taulukko 3. Lajit järjestyksessä nuorten moraalisen ajattelun mukaan (N=1197) (Liukkonen ym. 1992, 8)

1. yleisurheilu	7. pesäpallo	13. koripallo
2. tae kwon do	8. uinti	14. judo
3. tanssi	9. lentopallo	15. paini
4. tennis	10. laskettelu	16. jääkiekko
5. voimistelu	11. hiihto	17. luistelu
6. ratsastus	12. karate	18. jalkapallo

Nuorten koululaisten prososiaalista käyttäytymistä eli auttamiskäyttäytymistä ja arvoja tutkies-
saan Kahila (1993) havaitsi sen, että ikä ja sukupuoli vaikuttivat nuorten arvoihin enemmän
kuin urheiluharrastaneisuus. Moraalisessa harkinnassa syntyivät suurimmat erot altruismissa ja
aggressiivisuudessa. Tytöt olivat altruistisempia kuin pojat ja 17-vuotiaiden ikäryhmä altruisti-
sempi kuin 11-vuotiaiden ikäryhmä. Sukupuolten välillä pojat olivat aggressiivisempia kuin ty-
töt, mutta iän suhteen ei ollut eroja.

Kahilan (1993) tutkimuksen mukaan prososiaalista käyttäytymistä on mahdollista edistää lii-
kunnan vuorovaikutuksellista toimintaa ohjaamalla ja vuorovaikutukseen perustuvia menetelmiä
käyttämällä. Kun moraalikasvatus ja arvojen valinta perustuvat vuorovaikutukselliseen kom-
munkointiin, voidaan olettaa, että arvoilla ja moraalilla on yhteyttä prososiaaliseen käyttäytymi-
seen.

Nuorten urheilijoiden arvotutkimusten tulokset vaihtelevat hyvin paljon. Osa tulosten eroista on
selitettävissä erilaisilla tutkimusmenetelmillä ja mittareilla. Näyttää kuitenkin siltä, että kilpailu-
toiminnan tasolla on merkitystä nuorten arvoihin. Esimerkiksi Cruz ym. (1995) tutkimuksen
kohderyhmänä oli lähes amatikseen pelaavia nuoria espanjalaisia jalkapalloilijoita. Heillä ar-
vot, kuten voittaminen, oman taidon osoittaminen ja joukkueen edun tavoittelu olivat paljon
tärkeämpiä oikeudenmukaisuus. Vastaavasti Lee ym. (2000) tutkimuksessa, jossa nuorten
harrastusten taso ei ollut niin korkea, olivat arvot, kuten nauttiminen, reiluus ja myötätunto tär-
keimpiä kuin voittaminen ja taitojen osoittaminen.

5 FAIR PLAY

5.1 Fair Playn määritelmä

Morgan, Meier ja Schneider (2001, 2) määrittelevät Fair playn viidellä ydintermillä. Fair play on hyveiden joukkoja, peliä, reiluja sisältöjä, sääntöjen kunnioittamista, sopimuksia ja pelin kunnioittamista. Venkula (1998, 62) sen sijaan määrittelee Fair Playn seuraavasti: ”Fair Play on kykyä ymmärtää yleisinhimillisesti merkittävien suvaitsevaisuuden, solidaarisuuden ja samanarvoisuuden arvojen sisältöä.” Fair Play on jatkuvaa ja toistuvaa pyrkimystä näiden arvojen ilmaisemiseen kaikessa toiminnassa sekä näiden arvojen mukaisessa hengessä tehtyjä tekoja. Fair -arvo näkyy lopulta Play -toiminnoissa eli teossa ja tavassa, joilla peliä pelataan, valmistetaan, tuomitaan tai luodaan edellytyksiä johtamisratkaisuille sekä hallinnollisilla ja avustavilla toiminnoilla. (Venkula 1998, 65)

Lisäksi fair play voidaan jakaa sen sisältönsä mukaan formaaliseen eli viralliseen ja informaaliseen eli epäviralliseen komponenttiin. Formaalin fair play tarkoittaa sääntöjen noudattamista ja käyttäytymistä sen mukaan. Informaalinen fair play tarkoittaa sääntöjen noudattamisen lisäksi muiden osallistujien kunnioittamista ja oikeudenmukaista asennoitumista kilpailuun. (Loland 2002, 83) Näistä jälkimmäinen on kuitenkin lopulta fair playn todellisen luonteen kannalta tärkeämpää, koska sääntöjen orjallinen noudattaminen ei välttämättä ole suotavaa, jos kilpailija ei osaa kunnioittaa muita osallistujia. Jos formaalisen fair play esiintyy kilpailussa ilman informaalista komponenttia, kuvastaa se moraalin kehittymättömyyttä. Lumer (1995, 273) näkee formaalisen fair playn myös sääntöjen noudattamisena, mutta ei silti pidä sitä moraalisena normina.

Esimerkkinä formaalisesta fair playsta voidaan pitää Argentiinan Diego Maradonan toimintaa vuoden 1986 jalkapalloilun MM-turnauksessa Englantia vastaan. Hän pelasi pallon kädellään maaliin, eikä tuomari huomannut virhettä ja maali hyväksyttiin. Maradona ei koskaan ilmoittanut tekemästään virheestä. Jos hän olisi toiminut informaalisen fair playn mukaisesti, hän olisi myöntänyt käsivirheen. (Steenbergen & Tamboer 1998, 40)

5.2 Fair Playn historiallinen tausta

Moraaliset arvot ja arvostukset sekä niiden merkitys urheilussa ovat yhtä vanhoja käsitteitä kuin itse urheilu. ”fair” käsite löytyy Englantilaisesta kirjallisuudesta jo 1100-luvulta ja vastavasti ”faire game” löytyy mm. englantilaisesta runoudesta jo 1500-luvulta. Esimerkiksi Shakespeare käytti termiä ”fair play” historiallisessa draamassaan ”The life and death of King John” jo 1500-luvulla. Luultavasti fair playn suullinen perintö on alkanut vielä aikaisemmin. Fair playn kehittyminen tämän päivän muotoonsa urheilun parissa on tapahtunut pääasiassa englantilaisen yläluokan keskuudessa. 1800-luvulla englantilaisessa koulussa ”fair play” tarkoitti urheilun yhteydessä ”spirit of the rules”, jota se tarkoittaa osittain myös tänä päivänä. (Loland 2002, 12-13)

5.3 Fair Play ja eettisyys urheilussa

Arvo ilmaisee sen päämäärän, mihin pyritään. Käsite ”fair” eli reiluus ilmaisee sen ylimmän eettisen arvon pelityylin ihanteena ja tavoitteena. Tämä ylin päämääräarvo jakautuu vielä solidaarisuuden, suvaitsevaisuuden ja samanarvoisuuden perusarvoihin, joita käyttämällä saavutetaan reiluuden tavoite. (Venkula 1998, 66) Käsite ”play” tarkoittaa taas sitä, että arvojen on oltava toimintaa käytännössä. Tämän vuoksi ei riitä, että sanomme arvostavamme fair playta. Ei riitä, että keskustelemme termeillä juhlavasti tai mietimme fair play -sääntöjä, koska pelin tiimellyksessä ei ole mahdollista muistella sitä, mitä arvoja itse arvostaa. Nopeissa ja tiukoissa tilanteissa ihminen toimii yleensä tapojaan noudattaen, siten kuin hän on tottunut toimimaan. (Venkula 1998, 67)

Jotta pelaaminen tai muu toiminta olisi eettisesti hyväksyttävää niin ihmisen kuin ympäristönkin näkökulmasta, ei riitä, että puhumme vain arvoista. Arvojen ja muiden etiikan osa-alueiden pitää olla keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Parhaimmillaan fair playssa yhdistyvät etiikan osa-alueet. Jokaisella pelaajalla on velvollisuus huolehtia siitä, että joukkue pelaa sääntöjen mukaisesti. Vastuu pelin onnistumisesta on sekä pelaajilla että valmentajalla. Lisäksi erotuomari

valvoo sääntöjen eli normien noudattamista ja oikeudenmukaisuutta pelikentällä. (Venkula 1998, 70-71)

Urheilussa on omat moraaliset standardinsa ja suosituksensa niille, jotka osallistuvat siihen. Tällöin puhutaankin usein fair playsta. Fair playlla tarkoitetaan positiivisten sosiaalisten arvojen käyttämistä yleensä urheilussa. (Morgan ym. 2001) Joukkueurheilussa fair playn mukainen reilun pelaamisen tapa auttaa ihmistä toimimaan pelin kannalta sääntöjen mukaisesti, joukkueen ja vastustajan kannalta oikeudenmukaisesti sekä yksilön kannalta reilun pelaamisen hengessä. Palloilulajeissa fair playssa on sekä taitojen että pallonkäsittelytaitojen harjoittelemisessa paljon yhtäläisyyksiä. Molemmissa on kyse pitkäjänteisesti toistetuista teoista kentällä ja kentän ulkopuolella. Niiden perustekijät ymmärretään vähitellen ja ne muuttuvat kehityksen myötä automaattisiksi toiminnoiksi. (Venkula 1998, 62-63) Tamminen (2000, 32) toteaaakin yhtenä prinssiippinä jääkiekkoilun arvomaailmasta seuraavasti: ”Ole hyvä pelille, niin peli on hyvä sinulle.”

Luonnollisesti fair play ei voi jäädä vain säännöiksi ja puheeksi, joiden ilmaisu on sinällään tärkeää, mutta myös helppoa. Fair playn on toimittava myös käytännössä sekä yksilön toimintatapoina että joukkueen pelaamisen tyylinä ja laatuna. Toiset ajattelijat puhuvatkin ”inkarnoituneesta kognitiosta”. Tällä tarkoitetaan tietämystä, joka on saavutettu oman toiminnan kautta ja joka vähitellen muuttuu tavoiksi. (Venkula 1998, 64)

5.4 Fair play -tutkimukset urheilussa

1990-luvulta lähtien erilaisia arvotutkimuksia ja –projekteja on käynnistetty useissa Euroopan maassa sekä Yhdysvalloissa. Tärkeimpiä näistä on mm. WNS (values and norms in sport), joka käynnistettiin vuonna 1993 Fair playn kansainvälisen kongressin päätöksellä. Projekti kesti 7-vuotta ja se toteutettiin Alankomaiden ja Belgian yhteistyössä. Tutkimuksessa oli neljä sisältöaluetta: 1. urheilun sosiaalinen merkitys, 2. arvot urheiluun osallistumisessa, 3. arvot urheilun rakenteissa sekä organisaatioissa ja 4. arvot nuorten urheilussa. (Knoppers, ten Boom, Buisman, Elling & De Knop 2001, 20-28)

Fair play –tutkimuksissa on usein pääteemoina oikeudenmukaisuus, dopingin vastainen työ, väkivallan vähentäminen niin pelikentillä kuin katsomoissakin sekä tasa-arvoisuus. Näitä teemoja on käsitelty laajasti useissa projekteissa ja tutkimuksissa ympäri maailmaa. Seuraavassa (taulukossa 4) on esitetty muutamia suurimpia fair playn edistämiprojekteja Euroopan alueella 1990-luvulla (Knoppers ym. 2001, 28).

Taulukko 4. Fair play –projekteja Euroopan alueella 1990-luvulla (Knoppers ym. 2001, 28).

Maa	Projektin tarkoitus
Norja	Dopingin vastainen työ sekä väkivallan vähentäminen.
Ruotsi	Dopingin vastainen työ, fair play, urheilua kaikille ja väkivallan vähentäminen.
Englanti ja Espanja	Katsojien ja pelaajien turvallisuuden parantaminen.
Ranska	Fair play urheiluun ja väkivalta pois.
Suomi	Urheilu ilman rasismia, Nuori Suomi ja Kaikki Pelaa

5.5 ”Sportspersonship” – urheiluhenkisyys

Kaikissa nuorten urheilijoiden fair play-tutkimuksissa näkyy jollain tavalla oikeudenmukaisuuden ja urheiluhenkisyyden käsite. Englannissa tämä käsite urheilun yhteydessä on ”sportsmanship” (Keating 2001, 17). Toisaalta se on myös synonyyminä kansainvälisestäkin tutulle käsitteelle ”fair play”. Arnoldin (1997, 54) mielestä tämä urheiluhenkisyyden termi tulisi ilmaista ”sportspersonship”, joka on sukupuolisesti neutraali termi.

Arnold (1997,56) näkee tämän urheiluhenkisyyden kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on urheiluhenkisyys sosiaalisen yhteisön muotona. Urheilun tulokset ja voittaminen ei ole osallistumisen pääasia, vaan se, että kaikki osallistujat ovat ystävällisessä ja hyväntahtoisessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Esimerkkinä tästä voidaan pitää Mats Wilanderin käyttäytymistä Ranskan avoimessa tennisturnauksessa, jossa hänen vastustajansa löi pallon

tuomarin mielestä leveäksi ottelupallotilanteessa. Wilander pyysi, että pallo uusittaisiin, koska hänen mielestään se oli sisällä, vaikka hän olisi voittanut ottelun.

Toinen näkökulma urheiluhenkisyyteen on mielihyvän ja ilon tuojana. Niin kauan kuin pelissä on iloa mukana ja se ei ole liian vakavaa, urheiluhenkisyys näkyy osallistujista. Ammattilaisurheilijatkin osoittavat joskus tätä urheiluhenkisyyden muotoa, mutta usein se unohtuu liian kilpailuvietin ja voitontavoittelun mukana. Puhtaimmillaan mielihyvä urheilun yhteydessä nähdään, kun mukana on runsaasti anteliaisuutta ja anteeksiantoa. (Arnold 1997, 59)

Kolmas näkökulma urheiluhenkisyyden esiintymisestä on sen muoto altruismina. Tässä näkemyksessä korostuu toisen urheiluun osallistujan huomioonottaminen jopa oman edun kustannuksella. Varsinkin, jos peliin osallistuja on loukkaantunut, huolestuneisuus ja empaattisuus näkyvät oman joukkueen ja vastustajan hyveinä urheiluhenkisyydessä. (Arnold 1997, 61) Tästä esimerkkinä voidaan pitää jalkapallopelein ilmiötä, kun pelaaja makaa loukkaantuneena kentällä. Tässä tilanteessa pallo potkaistaan yleensä sivurajasta yli, oli pallo sitten oman joukkueen tai vastustajan hallussa. Näin loukkaantunutta päästään nopeammin hoitamaan.

5.6 Kaikki Pelaa -projekti

Suomalainen jalkapalloilu on ollut mukana kansainvälisessä Fair Play -projektissa alusta lähtien. Vuonna 1998 Palloliiton johto lähti yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa kehittämään omaa ohjelmaa, joka oli suunnattu lapsille ja nuorille. Ohjelmalle annettiin nimeksi ”Kaikki Pelaa”. Ohjelman tarkoituksena oli luoda jalkapallosta kaikille lapsille ja nuorille yhteinen harrastus. Ohjelman kehittäjien näkemyksen mukaan Suomessa oltiin nähnyt aivan liikaa ”vilttiketjuelapsia”, ”sekundanuuria” ja ”drop out -ilmiötä”. Ohjelma syntyi vastarinnasta tätä yksipuolista, eriarvoista ja kilpailuhenkistä jalkapallokulttuuria kohtaan. (Kaikki Pelaa 1999, 4)

Kaikki Pelaa -ohjelman perimmäisenä tavoitteena on tarjota myönteinen arvopohja lapsille ja nuorille. Heillä on oikeus liikkua, kokea itsensä tärkeiksi liikkueessaan ja nauttia liikkumisestaan. Yleisesti tiedetään, kuinka ratkaisevasti kiitoksen ja kannustuksen ilmapiiri sekä turvallisen

aikuisen läsnäolo rakentavat lasten ja nuorten tunnetta oman elämänsä hallinnasta. Näin lapsilla ja nuorilla on oikeus myös kannustavaan ja samalla turvalliseen jalkapalloharrastukseen.

(Kaikki Pelaa 1999, 8) Jalkapalloharrastuksen eteneminen kuvataan ohjelman myötä uudella tavalla. Enää ei puhuta pyramidiajattelusta, jossa harrastuksen alkuvaiheessa harrastajamäärät ovat hyvinkin suuret, mutta vain harvat jatkavat lajin parissa murrosiän jälkeen. Tämä pyramidiajattelu on ollut merkittävä syy drop out -ilmiön syntymiseen. (Kaikki Pelaa 1999, 11)

Kaikki Pelaa -ohjelman myötä lasten ja nuorten jalkapalloharrastuksessa on paljon enemmän liikkumavaraa. Nuoren kehitystaso huomioidaan entistä paremmin ja näin siirtyminen jalkapallopuun seuraavalle oksalle on yksilöllisempää. Samalla aikuisen tuki ja turva on joka hetki läsnä. Myös huippulahjakkuuksille on luotu aikaisempaa turvallisempi ja laaja-alaisempi pohja. (Kaikki Pelaa 1999, 14)

Suomalaisen jalkapalloilun arvomaailman Vihreän Linjan keulakuvaksi ja symboliksi luotiin 90-luvun puolivälissä Vihreä Kortti. Vuodesta 1996 lähtien Vihreä Kortti on toiminut erotuomari-ainoana korttina alle 12-vuotiaisten peleissä. Vihreää Korttia on näytetty pelaajalle, joka on osoittanut kentällä reilua peliä. Näin rankaisemisen sijasta on pyritty luomaan kentälle kaveria kannustava ilmapiiri. (Kaikki Pelaa 1999, 15)

6 LIIKUNTATAPAHTUMAN ILMAPIIRIN VAIKUTUS ARVOIHIN

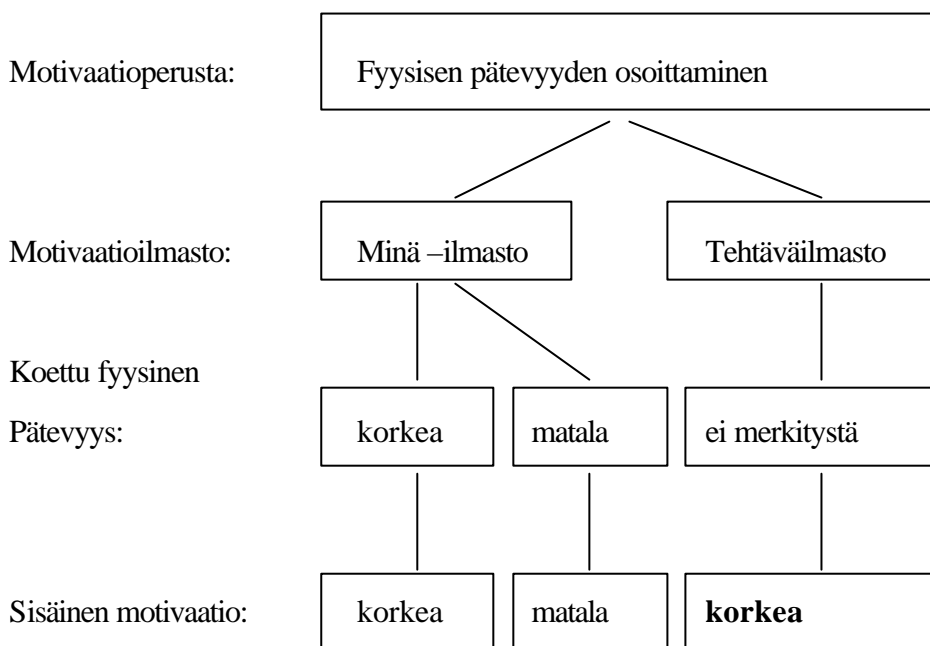
Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että eettisiä arvoja voidaan oppia urheilun avulla. Tämä perustuu siihen, että lapset ja nuoret kohtaavat urheilun parissa moraalisia ongelmia, jotka ovat ärsykeitä moraaliseen kasvuun. Urheilussa nuoret voivat oppia aggressiivisuuden hillintää, tovereiden huomioonottamista ja sääntöjen kunnioittamista. Tutkimukset ovat osoittaneet myös sen, että varsinkin joukkuepelit kehittävät sosiaalisuutta ja sääntöjen kunnioittamista. Toisaalta urheilu ei tätä oppimista välttämättä saa aikaan. Siihen vaaditaan sosiaalinen ilmapiiri ja positiivista vuorovaikutusta nuoren kehitystarpeet huomioon ottaen. (Liukkonen ym. 1992, 5)

Arnold (1997, 65-66) näkee urheilun vaikutukset arvoihin ja moraaliin kolmesta eri näkökulmasta. Positiivisessa näkökulmassa uskotaan, että urheilu tuottaa hyveitä, kuten anteliaisuutta, anteeksiantoa, rohkeutta ja oikeudenmukaisuutta. Urheilun ja positiivisten sosiaalisten ja moraalisten arvojen välillä nähdään selvä yhteys. Tätä näkökulmaa edustaa mm. Olympia-liike. Neutraalissa näkökulmassa urheilu ei ole kiinteässä yhteydessä moraaliin, koska urheileva henkilö ei ajattele urheillessa tai liikkeessä moraalisia ongelmia ja on ikään kuin omassa sääntöjen ja normien maailmassa. Negatiivinen näkökulma korostuu varsinkin ammattilaisilla tai korkeiden tavoitteiden urheilijoilla, koska voittamisen halu ja kilpailu aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia henkilön arvomaailmaan.

Tämän vuoksi onkin hyvin tärkeää, millaisessa ympäristössä ja ilmapiirissä harrastamme liikuntaa ja urheilua sekä minkälaiset olosuhteet liikuntatapahtumassa luodaan. Varsinkin, jos kyseessä on kilpailutilanne, ilmapiirin vaikutus nuoren motivaatioon ja vallitseviin arvoihin on hyvin merkittävä. Tätä liikuntatapahtuman ilmapiiriä ja kilpailutilanteen vaikutuksia on tutkittu hyvin laajasti myös Suomessa.

6.1 Motivaatioilmasto

Motivaatioilmastolla tarkoitetaan tilannekohtaista psykologista ympäristöä, joka selittää sitä, miten osallistujat kokevat toiminnan ja tulkitsevat sitä. Motivaatioilmasto voi olla joko tehtäväsuuntautunut tai minäsuuntautunut. Suomessa tehtäväsuuntautunut ilmasto on koettu tärkeäksi tekijäksi nuorten valmennustoiminnassa. Seuraavassa (kuviossa 3) on kuvattu sisäisen motivaation syntyminen eri motivaatioilmastoissa. (Kokkonen, Liukkonen, Jaakkola, Sepponen & Pöllänen 1999, 56)

Kuvio 3. Sisäisen motivaation syntyminen eri motivaatioilmastoissa. (Kokkonen ym. 1999, 58)

6.2 Tehtävä- ja minäsuuntautuminen

Tehtäväsuuntautuminen merkitsee koetun kyvykkyyden tunteen syntymistä seurauksena omasta kehitymisestä ja yrittämisestä. Pätevyyden tunne voi syntyä esimerkiksi tehtävän suorittamisesta tai henkilökohtaisen suorituksen paranemisesta. Tehtäväsuuntautunut siis tuntee onnistuneensa, kun on oppinut jotain uutta, hallitsee tehtävän tai kokee kehittyneensä. Lisäksi hän valitsee haastavia tehtäviä ja on myös pitkäjänteinen toiminnassaan ja näkee virheet osana op-

pimistapahtumaa. Tehtäväsuuntautuneelle on ominaista maksimaalinen ponnistelu tavoitteen saavuttamiseksi, laadukkaat suoritukset ja jatkuva osallistuminen. Tämä kyky edesauttaa myös urheilijaa uran luomisessa, koska hänellä osa motivaatiosta perustuu itsearviointiin. (Liukkonen & Telama 1997, 10) Tehtäväsuuntautumista edesauttaa parhaiten se, että urheilijat osallistuvat valmennuksessa päätöksentekoon. Tärkeää on myöskin sekä se, että tehtäviä eriytetään taitotason mukaan ja jokaiselle yksilölle annetaan henkilökohtaisia tavoitteita, jotta kaikki edistyvät ja saavat pätevyydenkokemuksia. (Lintunen 2002, 8)

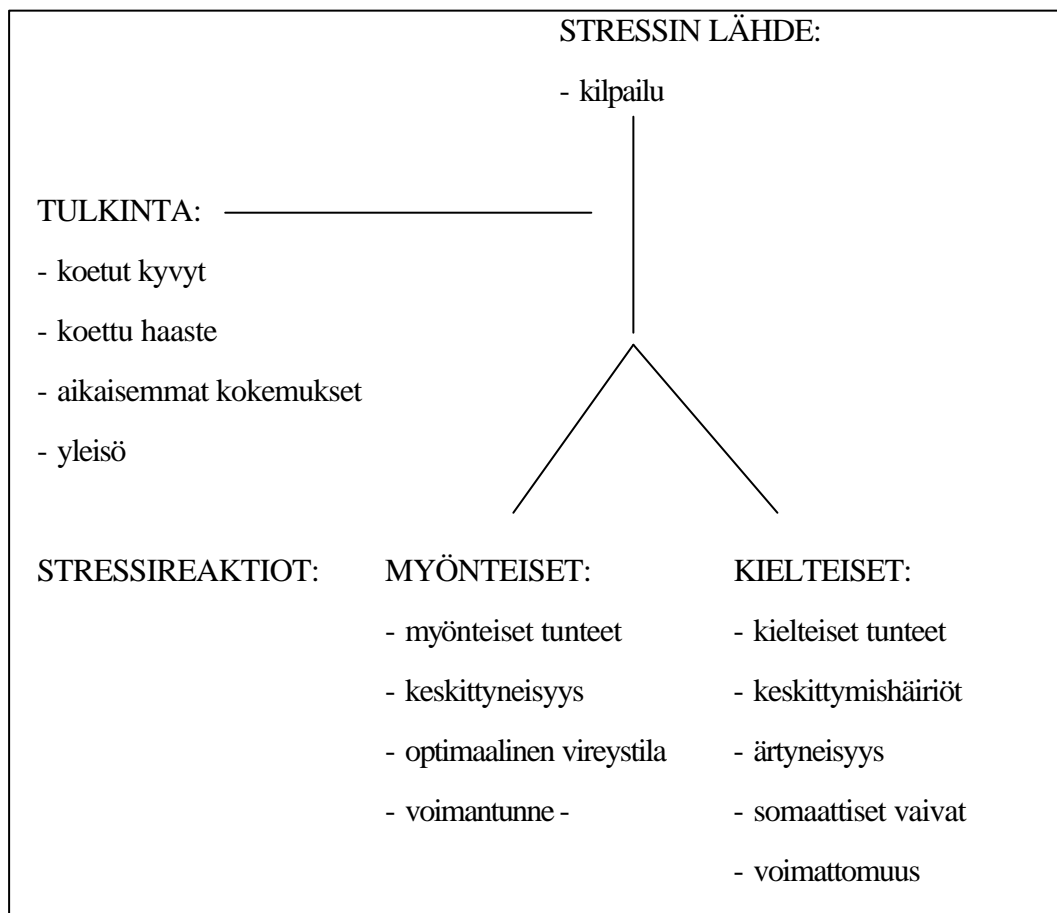
Minäsuuntautuneella eli kilpailusuuntautuneella henkilöllä kyvykkyyden kokeminen määräytyy vertailemalla itseä suhteessa muihin. Kyvykkyyden kokemukset ovat tällöin haavoittuvaisia, koska pärjäämiseen vaikuttavat monet ulkopuoliset tekijät esimerkiksi vastustajan taitotaso, tuomaritoiminta ja vallitsevat olosuhteet (Lintunen 2002, 8). Kyvykkyyden tunne on siis yhteydessä suorituksen tai sen vaatiman ponnistelun sosiaaliseen vertailuun. Minäsuuntautunut henkilö kokee pätevyyden tunteen silloin, kun suoriutuu tehtävistä paremmin tai pääsee samaan tulokseen vähemmän ponnisteluin kuin toiset. Minäsuuntautunut saattaa valita tehtäväkseen joko liian helppoja tai vaikeita tehtäviä varmistaakseen onnistumisensa tai hakeakseen etukäteen selitystä epäonnistumiselle. Jos kaikki ei välttämättä onnistukaan, motivaatio laskee nopeasti, yrittäminen loppuu ja joskus ilmenee jopa poisjäämisiä liikuntaharrastuksista. (Liukkonen & Telama 1997, 10)

Minäsuuntautuneet yksilöt ovat alttiimpia hyväksymään epäreilun käyttäytymisen urheilussa ja hyväksyvät jopa aggressiivisen käyttäytymisen joukkueurheilussa (Duda Olson & Templin 1991). Tutkimukset ovat osoittaneet, että ihmisen ajattelutapa suoritustilanteissa on yhteydessä huijaamiseen ja epäeettiseen toimintaan. Minäsuuntautuneet urheilijat käyttäytyvät epäurheilijamaisesti, huijaavat urheilussa useammin ja voittamisen halu on heillä korostuneempi kuin tehtäväsuuntautuneilla. Lisäksi he toimivat alhaisemmalla moraalinkehitystasoilla ja hyväksyvät tarkoituksellisen vastustajan vahingoittamisen. Urheilijalla voi vaihdella tilanteesta riippuen ajattelutapa- ja toimintatapa minäsuuntautumisen ja tehtäväsuuntautumisen välillä, mutta pääsääntöisesti ajattelutapa on melko pysyvä ominaisuus. (Lintunen 2002, 8)

6.3 Kilpailujännitys ja tunteet pelitilanteessa

Kilpailutilanne muodostaa aina urheilijoille stressitekijän, jonka tulkinta vaikuttaa hänen psyko-fysiologisiin reaktioihinsa. Sopiva kilpailujännityksen tunteminen ennen suoritusta auttaa keskittymisessä ja latautumisessa. Tämä aiheuttaa usein suorituksen onnistumisen. Joskus kilpailujännitys on niin voimakas, että se vaikuttaa suorituksen epäonnistumiseen. Tyypillisiä vaikutuksia jännityksellä on tällöin liika yrittäminen, epävarmuuden tunne ja rentouden puute. (Liukkonen & Jaakkola 1999, 9)

Urheilijan suhtautuminen kilpailuun riippuu omasta koetusta kyvykkyydestä suhteessa kilpailun vaativuuteen. Kilpailun tulkintaan vaikuttavat yksilöllisesti mm. koettu kunto- ja taitotaso, kilpailun koettu haasteellisuus, aikaisemmat kokemukset kilpailupaikasta ja -olosuhteista sekä suoritusta seuraava media, yleisö tai läheiset ystävät (kuvio 4). (Liukkonen & Jaakkola 1999, 9)

Kuvio 4. Kilpailutilanteen vaikutus stressireaktioihin. (Liukkonen & Jaakkola 1999, 9)

Pasi Syrjä (2000) tutki väitöskirjassaan jalkapalloilijoiden tunteiden vaikutusta pelisuoritukseen. Tutkimukseen osallistui 68 alle 21-vuotiaiden maajoukkuepelaajaa, jotka pelasivat kahdessa eri maajoukkueessa vuosina 1994-1997. Tutkimukseen osallistuneille pelaajille annettiin lista 40 myönteisestä ja 37 kielteisestä laatusanasta, jotka kuvaavat tyypillisiä tuntemuksia urheilussa. Niistä pelaajan piti valita 4-5 myönteistä ja kielteistä laatusanaa, jotka kuvaavat hänelle hyödyllisiä tunteita onnistuneessa suorituksessa sekä 4-5 myönteistä ja kielteistä laatusanaa, jotka kuvaavat haitallisia tunteita epäonnistuneessa suorituksessa.

Tämän pohjalta jokaiselle pelaajalle laadittiin oma tunneprofiili sekä onnistuneessa että epäonnistuneessa pelisuorituksessa. Syrjän mukaan tunteet olivat yksilöllisiä, sama ei käy kaikille. Toiselle aggressiivisuus on hyvä tunne, toiselle ei. Tämän pitäisi näkyä myös valmennuksessa. Valmentaja, joka vaatii kaikilta pelaajiltaan esimerkiksi aggressiivisuutta johtaa varmasti osaa pelaajista väärään suuntaan. Heidät pakotetaan toimimaan tunnetilassa, joka ei ole heille paras mahdollinen. (Syrjä 2000)

Tutkimuksessaan Syrjä havaitsi myös, että tunnetilat muuttuvat peliin valmistautumisen, pelin ja palautumisen välillä. Eniten vaihtelevat myönteiset, hyödylliset tunteet, jotka ovat onnistumisen kannalta tärkeimmät. Kielteiset, hyödylliset tunteet, kuten jännittyneisyys toimivat ikään kuin valmistavina tunteina myönteisille. Kielteiset, haitalliset tunteet, kuten hyvän olon tunne, ovat tärkeitä vuorokautta ennen peliä. Näyttääkin siltä, että valmistautumiselle, pelaamiselle ja palautumiselle pitäisi laatia omat tunneprofiilinsa. (Syrjä 2000)

7 TUTKIMUSONGELMAT

1. Mitkä arvot korostuvat salibandyn pelaajilla eri pelitilanteissa?
 - 1.1 Mitkä ovat tärkeimmät arvokokonaisuudet?
 - 1.2 Miten arvokokonaisuudet ovat yhteydessä toisiinsa?

2. Mitkä ovat nuorten motiivit salibandyn harrastamiseen?

3. Minkälaisia eroja näkyy pelitilanteissa vallitsevissa arvoissa?
 - 3.1 Iän, sukupuolen ja pelipaikan yhteys vallitseviin arvoihin?
 - 3.2 Joukkueen tavoitteiden yhteys vallitseviin arvoihin?
 - 3.3 Muiden harrastusten yhteys vallitseviin arvoihin?

4. Miten motiivit ovat yhteydessä arvojen esiintymiseen eri pelitilanteissa?

8 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten salibandyn pelaajien vallitsevia arvoja erilaisissa pelitilanteissa. Vallitsevien arvojen mittaamiseksi eri käytiin puolistrukturoitua kyselylomaketta (liite 1). Tutkimusjoukko koostui Keski-Suomen alueella vaikuttavista salibandyjoukkueista. Joukkueita oli mukana B-, C- ja D-junioreista niin poika- kuin tyttöjoukkueista. Otokoko oli 76 nuorta salibandyn pelaajaa. Suoritin kyselyt aina ennen joukkueiden harjoituksia, etukäteen valmentajien kanssa sovittuna paikassa ja sovittuna ajankohtana, joten menetelmällisesti kysely muistuttaa osittain myös haastattelutilannetta.

Olin itse mukana jokaisessa kyselytilanteessa. Näin pystyin antamaan jokaiselle pelaajalle riittävät ohjeet kysymysten vastaamiseen. Pystyin myös kontrolloimaan kyselytilanteita paremmin sekä sain kyselylomakkeet takaisin samalla kerralla. Tämän vuoksi tutkimuksessani ei esiinny katoa lainkaan. Lisäksi tutkimukseen osallistuneiden nuorten salibandyn pelaajien kesken arvottiin salibandymaila sekä päivälippu laskettelukeskukseen. Tällä tavalla pyrin parantamaan motivaatiota vapaaehtoista kyselytilannetta kohtaan.

Kyselylomakkeessa selvitettiin ensin nuorten pelaajien taustoja, kuten sukupuoli, ikä, junioritaso, pelipaikka, kuinka kauan on harrastanut lajia ja kuinka monta kertaa viikossa harjoittelee. Lisäksi taustakysymyksissä pyrittiin selvittämään nuoren omia motiiveja salibandyn pelaamiseen, oman joukkueen tavoitteita, omaa menestymistään kuluvan kauden peleissä sekä kartoittaa muita liikunnallisia harrastuksia.

Taustakysymysten jälkeen kyselylomakkeessa pyrittiin selvittämään pelaajien vallitsevia arvoja pelitilanteissa. Arvoväittämiä kyselyssä oli yhteensä 25 kappaletta ja ne perustuivat erilaisiin pelitilanteisiin, joita esiintyy salibandypeleissä. Osalla arvoväittämistä pyrittiin selvittämään myös kentän ulkopuolella esiintyviä arvoja. Arvoväittämät olivat likert –asteikollisia, joissa vastausvaihtoehdot olivat: ”1=en koskaan ajattele näin”, ”2=ajattelen harvoin näin”, ”3=ajattelen joskus näin”, ”4=ajattelen usein näin” ja ”5=ajattelen aina näin”.

Kyselyn lopussa oli vielä kuusi pelitilannekuvausta, joiden tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat pelaajan todelliset syyt toimia kyseisellä tavalla. Kaikkiin pelitilannekuvauksiin oli annettu valmiiksi kaksi toimintavaihtoehtoa, joista nuoret valitsivat toisen ja perustelivat valintansa kirjoittamalla vastauksensa annetuille viivoille. Jokaisessa pelitilannekuvauksessa ensimmäinen toimintavaihtoehto käsitteli negatiivisia arvoja eli yleisesti fair playn vastaista käyttäytymistä kyseisessä tilanteessa ja toinen toimintavaihtoehto käsitteli positiivisia arvoja eli fair playn mukaista käyttäytymistä.

8.1 Aineiston analyysi

Kyselylomakkeeseen valitut arvoväittämät perustuvat Rokeachin (1975) laatimaan mittariin arvojen priorisoinnista. Monet tutkijat ovat muokanneet Rokeachin mittaria omiin tarkoituksiinsa. Näin on käynyt useissa fair play tutkimuksissakin, kuten Cruz ym. (1995) tutkiessaan espanjalaisten nuorten jalkapalloilijoiden arvoja sekä Lee ja Cockman (1995) tutkiessaan nuorten urheilijoiden arvoja mm. tenniksessä. Itse valitsin oletetuiksi pelitilanteissa esiintyviksi arvoiksi viisi perusarvoa. Nämä arvot olivat oikeudenmukaisuus, voittaminen, oman taidon osoittaminen, joukkuehenkisyys ja aggressiivisuus.

Pelaajien vastaukset eri arvoväittämiin pisteytettiin siten, että likert –asteikolla 1:n vastanneet saivat yhden pisteen ja 5:n vastanneet saivat vastaavasti viisi pistettä. Jos kysymys oli tiettyyn arvoon käänteinen, pisteitä annettiin päinvastaisesti (liite 2). Aineiston analysointivaiheessa suoritin SPSS -ohjelmalla faktorianalyysin (liite 3), jonka perusteella muodostui uudet viisi arvokokonaisuutta. Faktorianalyysin suoritin pääakseli –menetelmällä ja faktoreiden rotatoinnin ”varimax” –menetelmällä. Nämä uudet arvot olivat oikeudenmukaisuus, oman taidon osoittaminen, voittaminen, aggressiivisuus/epäurheilijamaisuus sekä peli-ilo/sosiaalisuus. Tämän jälkeen muodostin arvokokonaisuuksista summamuuttujat ja keskiarvot.

8.2 Arvokokonaisuuksien operationalisointi ja faktorianalyysin lataukset

Oikeudenmukaisuus: Prososiaalista käyttäytymistä, jossa kunnioitetaan toisia pelaajia niin omassa kuin vastustajankin joukkueessa. On kuitenkin altruismia yleisempi muoto, joka ei perustu ainoastaan toisten pelaajien huolehtimiseen. Sääntöjen mukaista pelaamista ja joukkuehengen ylläpitämistä sekä tappion hyväksymistä. Reilun pelin eli fair playn mukaista pelaamista ja urheiluhenkisyyttä.

Arvoväittämien kuvaus	Lataus	Kommunaliteetti
1. Mielestäni oma joukkueeni ansaitsee voiton, vaikka vastustaja on pelillisesti paljon parempi.	,572	,530
8. Myönnän virheeni, jos toimin pelikentällä sääntöjen vastaisesti.	,539	,569
14. Kannustan joukkuekavereitani, vaikka olen itse vaihdossa.	,606	,524
15. Yritän rauhoitella oman joukkueeni pelaajia, jos he ”kuumenevat” tiukoissa tilanteissa.	,379	,474
19. Osallistun joukkueen yhteisiin talkoisiin, jos minulla ei ole muuta tärkeää menoa samanaikaisesti.	,647	,586
22. En iloitse joukkueeni tekemästä maalista niin paljon, jos olen itse vaihdossa.	,320	,422

Oman taidon osoittaminen: Omien teknisten ja taktisten taitojen korostamista niin oman joukkueen pelaajien kuin valmentajan silmissä eri pelitilanteissa jopa sääntöjen vastaisella käyttäytymisellä. Huoli siitä, että ei huomioida riittävästi pelikentällä.

Arvoväittämien kuvaus	Lataus	Kommunaliteetti
2. Haluan harhauttaa vielä yhden vastustajan, vaikka oman joukkueen pelaaja olisi vapaana maalin edessä.	,481	,454
3. Mielestäni on tärkeää, että joukkueessani kaikki saavat riittävästi peliaikaa.	,699	,605
5. Jos vastustaja on työntänyt minut laidan yli sääntöjen vastaisesti, kostan hänelle seuraavassa tilanteessa tekemästään virheestä.	,539	,597
9. Valitan tuomarille, kun hän viheltää virheen omalle joukkueelleni	,504	,553
12. Tunnen suurta mielihyvää, kun saan harhautettua vastustajan pelaajan pois pelistä.	,509	,609
17. Haluan, että joukkuekaverini huomioivat onnistumiseni kentällä.	,295	,325

Voittaminen: Pyrkimys vaikuttamaan käyttäytymisellään ottelun lopputulokseen sekä sääntöjen mukaisia että vastaisia keinoja käyttämällä. Positiivisten tunnetilojen ilmaiseminen voitettuna ja negatiivisten tunnetilojen ilmaiseminen hävityn ottelun jälkeen.

Arvoväittämien kuvaus	Lataus	Kommunaliteetti
4. Jos oman joukkueeni pelaaja tekee maalin potkaisemalla, toivon että tuomari ei näe sitä ja hyväksyy maalin.	,584	,588
6. Olen hyvin pettynyt hävityn pelin jälkeen.	,254	,410
10. Hävityn pelin jälkeen olen niin vihainen, että tekisi mieli lyödä mailani rikki.	,368	,403
11. Olen aina hyvin iloinen ja tyytyväinen voitettuna pelin jälkeen.	,415	,416
18. Onnittelen vastustajaa hyvästä pelistä ottelun jälkeen, vaikka vastustaja on voittanut ottelun ylivoimaisesti.	,491	,433

Aggressiivisuus ja epäurheilijamaisuus: Epäurheilijamaisuuden ja aggressiivisuuden osoittamista oman joukkueen edun tavoittelemisessa. Sääntöjen ja fair playn vastainen pelaaminen. Aggressiivisuus voi olla myös instrumentaalista.

Arvoväittämien kuvaus	Lataus	Kommunaliteetti
13. Yritän käyttää sääntöjen vastaisia keinoja saadakseni pallon itselleni, jos tuomari ei huomaa.	,349	,507
16. Mielestäni pelissä voi käyttää jopa epäurheilijamaisia keinoja, jotta oma joukkueeni voittaisi.	,447	,528
20. Minusta pelit, joissa vihelletään paljon virheitä ja jäähyjä, ovat parhaita.	,494	,368
23. Jos pallo menee laidan yli mailastani eikä tuomari näe tilannetta, yritän esittää tuomarille, että pallo meni vastustajasta yli.	,562	,437

Peli-ilo ja sosiaalisuus: Pelistä nauttiminen niin voiton kuin tappionkin hetkellä urheiluhengen mukaisesti ja joukkueeseen kuulumisen tunne.

Arvoväittämien kuvaus	Lataus	Kommunaliteetti
7. Minusta ei ole tärkeää kuka ottelun ratkaisee, vaan se, että oma joukkueeni voittaa.	,468	,392
21. Pelistä nauttiminen on minulle tärkeämpää kuin voittaminen.	,371	,572
24. Linaan omaa mailaani joukkueeni pelaajalle, jos häneltä menee maila poikki pelitilanteessa, kun olen vaihdossa.	,499	,368

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Vallitsevista arvokokonaisuuksista muodostettujen summamuuttujien perusteella pystyin tarkastelemaan myös reliabiliteettia sisäisen yhdenmukaisuuden menetelmän eli Cronbachin alfa – testin avulla (liite 4). Alfakertoimet vaihtelivat välillä 0,68-0,41 (taulukko 5). Poistin arvoväittämistä yhden väittämän (arvo25), koska sen faktorianalysissä saama kommunaliteetti (liite 3) ja sitä kautta myös reliabiliteetti jäi liian pieneksi. Muiden arvoväittämien kommunaliteetit vaihtelivat välillä 0,61-0,33.

Taulukko 5. Arvokokonaisuuksien muuttujat, osioiden määrä sekä reliabiliteetikertoimet (∞) (N=76).

Arvokokonaisuuksien muuttujat	Osioiden määrä	Cronbachin alfa
1. oikeudenmukaisuus	6	0,68
2. oman taidon osoittaminen	6	0,65
3. voittaminen	5	0,49
4. aggressiivisuus ja epäurheilijamaisuus	4	0,63
5. peli-ilo ja sosiaalisuus	3	0,41

9 TULOKSET

9.1 Tutkimusjoukon kuvaus

Tutkimukseeni osallistui yhteensä 76 nuorta salibandyyn pelaajaa. Kaikki pelaajat olivat Keski-Suomen alueelta salibandyyn erikoistuneesta urheiluseurasta. Tutkimuksessa pelaajia käsiteltiin anonyminein. Pelaajat olivat iältään 11-19 -vuotiaita. Näistä D-junioreita oli 20, C-junioreita 28, ja B-junioreita 28. D-juniorit olivat iältään 11-13, C-juniorit 14-15 ja B-juniorit 16-19-vuotiaita. Poikia tutkimukseen osallistui yhteensä 51 ja tyttöjä 25. Poikia tutkimuksessa oli B-, C- ja D-junioritasoilta ja tyttöjä B- ja C-junioreista (taulukko 6).

Taulukko 6. Tutkimusjoukon jakautuminen sukupuolen ja junioritason mukaan. (N=76)

		Juniori			Yht.
		b-jun.	c-jun.	d-jun.	
Sukupuoli	poika	17 33,3%	14 27,5%	20 39,2%	51 100,0%
	tyttö	11 44,0%	14 56,0%		25 100,0%
Yht.		28 36,8%	28 36,8%	20 26,3%	76 100,0%

9.2 Harrastusmäärät

Harrastusmäärissä salibandyä pelataan likimain yhtä monta kertaa viikossa kuin muitakin joukkuelajeja. B-juniorit harjoittelevat määrällisesti useammin kuin D-juniorit sekä pojat useammin kuin tytöt. Yleisimmät harjoitusmäärät ovat sekä tytöillä että pojilla 1-2 kertaa viikossa (taulukko 7). Harjoitusmäärät riippuvat osittain myös siitä, millä tasolla joukkue pelaa. Lisäksi monet nuorista harrastavat salibandyyn ohella muitakin joukkuelajeja ja yksilölajeja, joten on täysin järkevää, että harjoitusmäärät pysyvät kohtuullisen vähäisenä varsinkin nuoremmilla junioritasoilla. Muuten joudutaan liian varhain tekemään lajivalintoja, joka kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta on negatiivinen asia.

Ryhmiä yhdessä tarkasteltaessa 1-2 kertaa viikossa salibandyä harrasti (50 %) ja 3-4 kertaa viikossa (41 %). Vain 9 % pelaajista harjoitteli yli neljä kertaa viikossa ja tyttöjä näistä oli tutkimuksessa vain yksi. Pelaajien viikoittaiset harjoitusmäärät vaihtelivat myös joukkueen sisällä, koska osa pelaajista pelasi kahdessa joukkueessa. Koska joukkueen sisäiset harjoitusmäärät vaikuttavat yksittäisten pelaajien harjoitusmääriin, ei viikoittaisia harjoitusmääriä voi verrata pelaajakohtaisesti.

Taulukko 7. Tutkimusjoukon jakautuminen harrastusmäärien mukaan (N=76)

		Kuinka monta kertaa viikossa			Yht.
		1-2 kertaa vkossa	3-4 kertaa vkossa	5-6 kertaa vkossa	
Sukupuoli	poika	23 45,1%	22 43,1%	6 11,8%	51 100,0%
	tyttö	15 60,0%	9 36,0%	1 4,0%	25 100,0%
Yht.		38 50,0%	31 40,8%	7 9,2%	76 100,0%

Pelivuosissa mitattuna pelaajat ovat harrastaneet salibandyä vaihtelevasti. Osa on aloittanut pelaamisen vasta äskettäin ja osa on harrastanut lajia jo yli kuusi vuotta. Kuitenkin keskiarvona voidaan pelivuosissa pitää noin kolmea vuotta. Tästä näkee sen, että kyseessä on vielä melko uusi laji Suomessa, koska esimerkiksi jalkapallossa saman ikäisillä on keskimäärin paljon enemmän pelivuosia takana. Pojat ovat harrastaneet lajia jonkin verran kauemmin kuin tytöt. Pojista 58 % on harrastanut salibandyä yli kolme vuotta, kun taas 36 % tytöistä on harrastanut vasta alle vuoden. Pelivuosien määrää vertailtaessa eri junioritasoissa B-juniorit ovat keskimäärin harrastaneet lajia kauimmin ja vastaavasti D-juniorit vähimmän aikaa, mikä on täysin luonnollista (taulukko 8).

Taulukko 8. Tutkimusjoukon jakautuminen harrastusvuosien mukaan. (N=76)

	Kuinka monta vuotta harrastanut					Yht.
	alle vuoden	1-2 vuotta	3-4 vuotta	5-6 vuotta	yli 6 vuotta	
Sukupuoli poika	8	13	17	11	2	51
	15,7%	25,5%	33,3%	21,6%	3,9%	100,0%
tyttö	9	3	8	5		25
	36,0%	12,0%	32,0%	20,0%		100,0%
Yht.	17	16	25	16	2	76
	22,4%	21,1%	32,9%	21,1%	2,6%	100,0%

9.3 Pelipaikat

Koehenkilöiden jakautuminen eri pelipaikkoihin noudattaa hyvin pitkälti salibandyjoukkueen yleistä kokoonpanoa. Jokaisesta joukkueesta oli mukana vähintään yksi maalivahti, joka tuo mielenkiintoisen lisän tutkimuksen tuloksiin. Hyökkääjiä jokaisessa joukkueessa oli selvästi enemmän kuin puolustajia, joka on täysin luonnollista. Osalla pelaajista, varsinkin nuoremmissa joukkueissa, pelipaikka ei ole vielä vakiintunut, joten heillä oikea merkintä taulukossa on ”pelipaikka vaihtelee” (taulukko 9).

Taulukko 9. Tutkimusjoukon jakautuminen pelipaikoittain. (N=76)

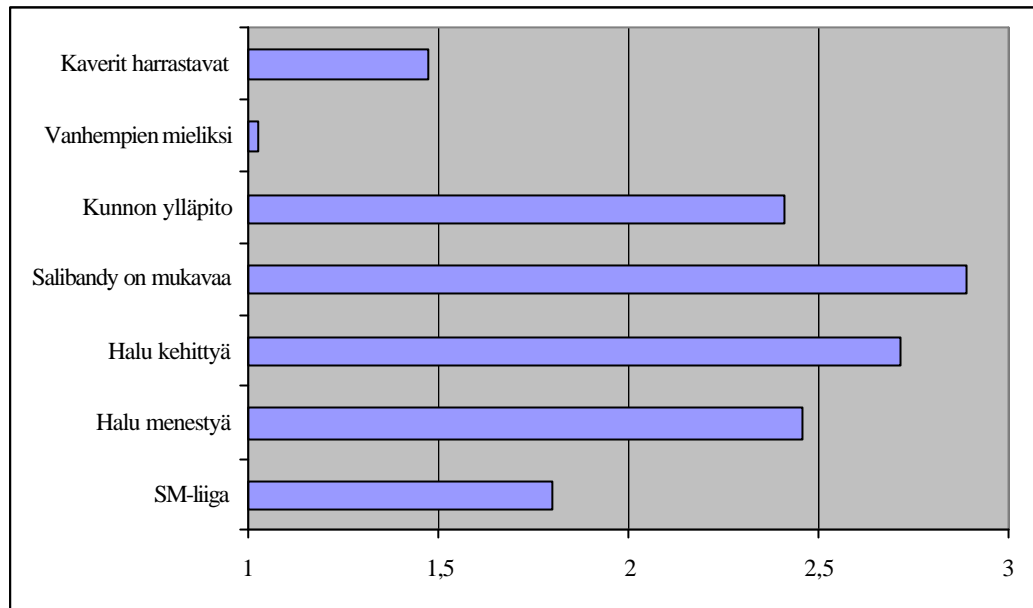
		Pelipaikka				Yht.
		Maalivahti	Puolustaja	Hyökkääjä	Pelipaikka vaihtelee	
Sukupuoli	poika	4	14	26	7	51
		7,8%	27,5%	51,0%	13,7%	100,0%
	tyttö	2	6	13	4	25
		8,0%	24,0%	52,0%	16,0%	100,0%
Yht.		6	20	39	11	76
		7,9%	26,3%	51,3%	14,5%	100,0%

9.4 Salibandyn harrastamiseen liittyvät motiivit nuorilla.

Tarkastelin nuorten pelaajien motiiveja salibandyn harrastamiseen kysymällä syitä lajin harrastamiselle. Vastausvaihtoehdot eri kysymyksiin olivat 1=ei tärkeä syy, 2=melko tärkeä syy ja 3=erittäin tärkeä syy. Muodostin näistä motiiveista keskiarvot (taulukko 10). Salibandyn pelaamisen motiiveissa tärkeimmiksi nousivat korkean keskiarvonsa (2,89) puolesta yleisesti lajin harrastamisen pitäminen mukavana, johon 90% nuorista vastasi vaihtoehdon ”hyvin tärkeä syy” sekä pelaajien halu kehittyä lajissa, joka sai keskiarvon (2,72). Tärkeitä harrastamiseen vaikuttavia motiiveja olivat myöskin kunnon yllä pitäminen ja lajissa menestyminen. Vähemmän tärkeinä motiiveina pidettiin kaverien saaminen harrastuksen myötä sekä korkeat tavoitteet, kuten SM-liiga. Vähiten tärkeä syy oli salibandyn pelaaminen vanhempien mieliksi. Nuorista 97% valitsivat kysymykseen vaihtoehdon ei tärkeä syy ja keskiarvoksi tuli (1,03) (kuvio 5).

Taulukko 10. Salibandyn pelaamisen motiivien keskiarvot asteikolla 1-3. (N=76)

Motiivit salibandyn harrastamiselle:	ka	keskihajonta
Kaverinikin harrastavat lajia	1,47	0,60
Vanhempien mieliksi	1,03	0,16
Haluan pitää kuntoani yllä	2,41	0,59
Salibandyn pelaaminen on mukavaa	2,89	0,31
Haluan kehittyä pelaajana	2,72	0,45
Haluan menestyä lajissa	2,46	0,66
Tavoitteenani on SM-liiga	1,80	0,83

Kuvio 5. Salibandyharrastamisen motiivien keskiarvot asteikolla 1-3. (N=76)

Kun tarkastelin motiivien korrelaatiomatriisia (liite 5.), havaitsin, että korkeimmaksi korrelaatioksi nousi ”lajissa menestymisen” ja ”tavoitteena SM-liiga” -motiivien välinen korrelaatio (0,63**). Tämä yhteys korostuu varsinkin pelaajilla, joilla on suuri pyrkimys menestyä salibandyssä myös aikuisten tasolla. Toiseksi korkein korrelaatio muodostui ”halu menestyä lajissa” ja ”halu kehittyä pelaajana” -motiivien välille (0,57**). Tämä yhteys näkyy luultavasti pelaajilla, joille salibandyharrastaminen on vähemmän tavoitteellista kuin edellisessä tapauksessa.

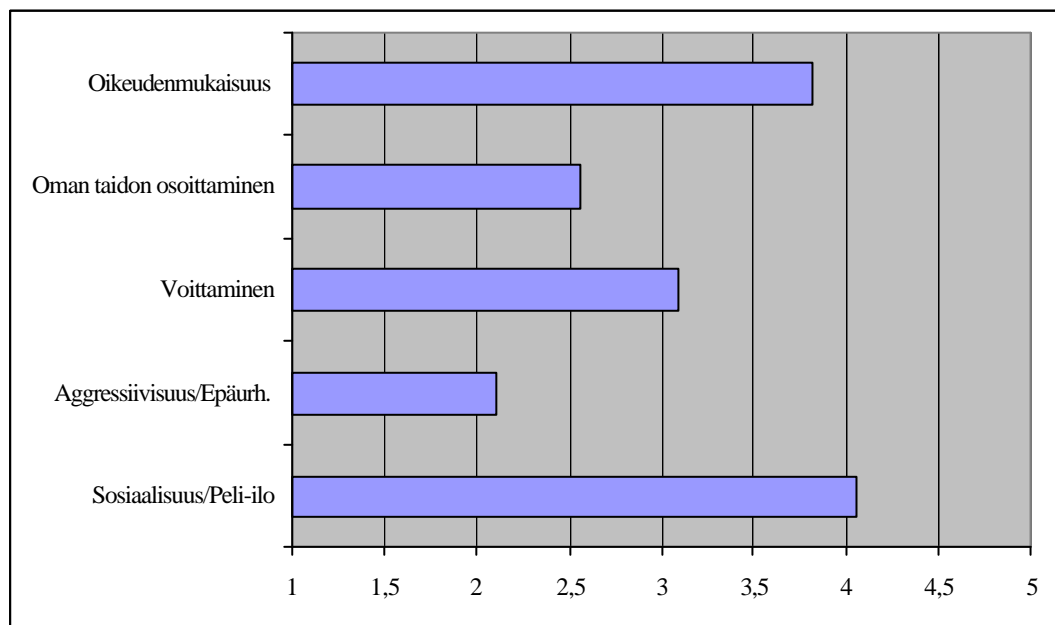
9.5 Salibandyä pelaavien nuorten vallitsevat arvot pelikentällä.

Kyselylomakkeen arvoväittämistä sain faktorianalyysin perusteella siis viisi tärkeintä arvokokonaisuutta nostettua esiin. Nämä arvot olivat oikeudenmukaisuus, oman taidon osoittaminen, voittaminen, aggressiivisuus/epäurheilijamaisuus ja peli-ilo/sosiaalisuus. Kun tarkastelin arvokokonaisuuksien keskiarvoja koko tutkimusjoukossa, niiden välille syntyi selviä eroja (taulukko 11). Positiiviset eli fair playn mukaiset arvokokonaisuudet saivat selvästi korkeammat keskiarvot kuin negatiiviset eli fair playn vastaiset arvokokonaisuudet. Yksittäisten arvoväittämien pistemäärät vaihtelivat välillä 1-5, mutta arvokokonaisuuksien vaihteluväli on hieman pienempi.

Tärkein arvo nuorten mielestä salibandyssä näyttää olevan peli-ilo ja sosiaalisuus, joka sai korkeimman keskiarvon (4,06). Toiseksi tärkein arvo näyttää olevan oikeudenmukaisuus (3,81). Voittaminen nousi kolmanneksi tärkeimmäksi arvoksi (3,09). Seuraavaksi korkeimman keskiarvon sai oman taidon osoittaminen (2,57) ja vähiten tärkein arvokokonaisuus oli nuorten vastausten perusteella aggressiivisuus ja epäurheilijamaisuus, jonka keskiarvo oli vain (2,10).

Taulukko 11. Nuorten salibandyn pelaajien vallitsevien pelitilannearvojen keskiarvot asteikolla 1-5. (N=76)

Muuttujat	ka	keskihajonta
Oikeudenmukaisuus	3,81	0,64
Oman taidon osoittaminen	2,57	0,58
Voittaminen	3,09	0,56
Aggressiivisuus/epäurheilijamaisuus	2,10	0,73
Peli-ilo/sosiaalisuus	4,06	0,70

Kuvio 6. Nuorten salibandyn pelaajien vallitsevien pelitilannearvojen keskiarvot asteikolla 1-5 (N=76)

9.6 Arvokokonaisuuksien väliset yhteydet

Kun vertailin arvokokonaisuuksien välisiä yhteyksiä koko tutkimusjoukossa (taulukko 12), totesin, että arvokokonaisuudet käyttäytyvät hyvin loogisesti koko tutkimusjoukon sisällä. Voittaminen korreloi positiivisesti oman taidon osoittamisen (0,29**) ja aggressiivisuuden (0,27*) kanssa sekä negatiivisesti oikeudenmukaisuuden (-0,23*) kanssa. Oman taidon osoittaminen korreloi negatiivisesti oikeudenmukaisuuden (-0,32**) ja positiivisesti aggressiivisuuden (0,42**) kanssa. Oikeudenmukaisuus ja aggressiivisuus korreloivat keskenään negatiivisesti (-0,39**). Sosiaalisuus ja peli-ilo eivät korreloineet minkään muun arvokokonaisuuden kanssa. Voimakkain positiivinen korrelaatio (0,42**) voitiin havaita aggressiivisuuden ja oman taidon osoittamisen välillä. Vastaavasti voimakkain negatiivinen korrelaatio (-0,39**) löytyi oikeudenmukaisuuden ja aggressiivisuuden välillä.

Taulukko 12. Arvokokonaisuuksien väliset korrelaatiot (N=76)

		1.	2.	3.	4.	5.
1. Oikeudenmukaisuus	Pearson Correlaatio	1	**	*	**	
	p-arvo	,				
2. Oman taidon osoittaminen	Pearson Correlaatio	-,317**	1	**	**	
	p-arvo	,005	,			
3. Voittaminen	Pearson Correlaatio	-,231*	,294**	1	*	
	p-arvo	,045	,010	,		
4. Aggressiivisuus / epäurheilijamaisuus	Pearson Correlaatio	-,388**	,419**	,274*	1	
	p-arvo	,001	,000	,017	,	
5. Sosiaalisuus / peli-ilo	Pearson Correlaatio	,197	-,163	-,119	-,154	1
	p-arvo	,089	,159	,305	,185	,

**., kun $p < 0,01$ (2-tailed)

*., kun $p < 0,05$ (2-tailed)

Vertailin myös samoja arvokokonaisuuksien välisiä yhteyksiä sekä poikien että tyttöjen osajoukoissa. (Liite 6a ja 6b.) Poikien (N=51) arvokokonaisuuksien korrelaatiot laskivat huomattavasti ja tilastollisesti merkitsevä korrelaatio löytyi ainoastaan voittamisen ja oman taidon osoittamisen välillä (0,28*). Tyttöjen (N=25) arvokokonaisuuksien korrelaatiot muuttuivat myös merkittävästi. Voittamisen osalta merkitseviä korrelaatioita ei syntynyt. Sen sijaan muissa

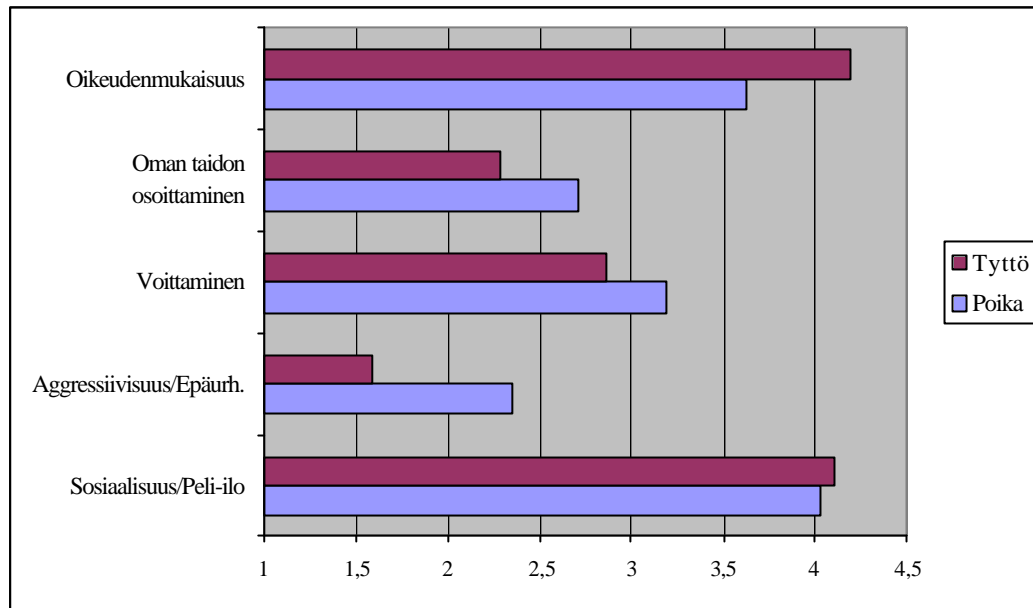
arvokokonaisuuksissa korrelaatiot kasvoivat entisestään. Varsinkin oman taidon osoittamisen ja aggressiivisuuden/epäurheilijamaisuuden välinen korrelaatio (0,69**) on jo hyvin korkea. Samoin oikeudenmukaisuuden ja aggressiivisuuden välinen negatiivinen korrelaatio (-0,46**). Lisäksi uusi tilastollisesti merkitsevä korrelaatio oli oikeudenmukaisuuden ja sosiaalisuuden/peli-ilon välinen positiivinen yhteys (0,43*).

9.7 Arvokokonaisuuksien vertailu

9.7.1 Arvot ja sukupuoli

Poikien ja tyttöjen välillä oli huomattavia eroja arvokokonaisuuksien keskiarvoissa. Pojille merkitsee salibandyssä paljon enemmän voittaminen ja oman taidon osoittaminen kuin tytöillä. Lisäksi aggressiivisuus poikien pelissä on paljon yleisempää kuin tytöillä. Sen sijaan tytöt arvostavat enemmän oikeudenmukaisuutta. Ainut arvokokonaisuus, joka ei saa merkitseviä eroja sukupuolten välillä on sosiaalisuus ja peli-ilo. Pojille se on tärkein arvo ja tytöille toiseksi tärkein arvo, heti oikeudenmukaisuuden jälkeen (kuvio 7).

Vertailin sukupuolten arvokokonaisuuksien eroja myös t-testillä (taulukko 13). Siitä nähdään selvästi, että erittäin merkitseviä eroja sukupuolten välillä syntyi oikeudenmukaisuudessa ja aggressiivisuudessa/epäurheilijamaisuudessa. Vastaavasti merkitsevä ero syntyi oman taidon osoittamisen ja melkein merkitsevä ero voittamisen välille. Ainut arvokokonaisuus, jossa ei esiintynyt merkitseviä eroja oli sosiaalisuus ja peli-ilo.

Kuvio 7. Arvokokonaisuuksien erot sukupuolten välillä (N=76)

Taulukko 13. Sukupuolten erot arvokokonaisuuksissa t-testillä mitattuna (N=76)

Arvot	pojat ka	tytöt ka	t-arvo	vapausaste	p-arvo
Oikeudenmukaisuus	3,62	4,20	-4,055	74	,000***
Oman taidon osoittaminen	2,71	2,28	3,221	74	,002**
Voittaminen	3,19	2,87	2,397	74	,019*
Aggressiivisuus/epäurh.	2,35	1,58	4,994	74	,000***
Sosiaalisuus/peli-ilo	4,03	4,11	-0,433	74	,666

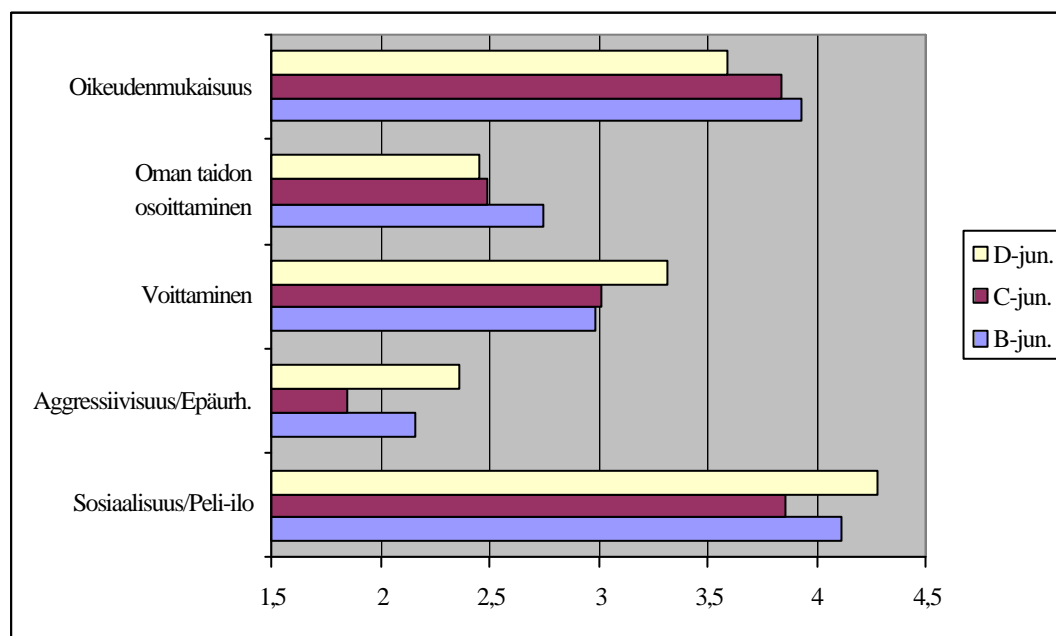
* =p<0,05
 ** =p<0,01
 *** =p<0,001

9.7.2 Arvot ja junioritaso

Junioritasojen välillä arvokokonaisuuksien erojen merkitsevyys jää pienemmäksi kuin sukupuolten välillä. Tämä johtuu osittain siitä, että tutkimusjoukon jakaminen useampaan kuin kahteen osaan aiheuttaa merkitsevyyden vähenemistä. Kuitenkin huomattavia eroja havaitaan arvokokonaisuuksissa myös junioritasojen välillä. Voittaminen koetaan tärkeimmäksi nuorimmiss-

sa eli D-junioreissa ja vähiten tärkeimmäksi vanhimmissa eli B-junioreissa. Vastaavasti oikeudenmukaisuuden arvo kasvaa pelaajien vanhetessa. Tämä on selitettävissä osittain moraalien kehitysteorioiden avulla, sillä vanhemmilla junioreilla on jo selkeämpi käsitys oikeasta ja väärästä myös pelikentillä sekä samalla he ovat kokemuksensa myötä oppineet hyviksi häviäjiksi. Yllättävää on kuitenkin se, että oman taidon osoittamisen arvo kasvaa pelaajien vanhetessa. Tosin B-juniorit ovat murrosiässä, jolloin hyväksytyksi tuleminen ja kuuluminen tiettyyn sosiaaliseen ryhmään on nuorelle hyvin tärkeä asia. Tämä perustelu tukee tuloksien oikeudellisuutta (kuvio 8).

D-junioreilla näyttää sosiaalisuus ja peli-ilo olevan tärkein arvo, joka usein näkyikin nuorten kirmatessa salibandykaukalossa innoissaan vailla huolta huomisesta. C-juniorien aggressiivisuudesta saamiin alhaisiin pistemääriin voidaan pitää yhtenä syynä sitä, että heillä on jo enemmän ymmärrystä oikeasta ja väärästä kuin D-junioreilla, mutta toisaalta heidän pelinsä ei ole vielä niin vakavaa kuin B-junioreilla. Näin C- ja D-juniorien välillä voidaankin havaita t-testillä mitattuna merkitsevä ero aggressiivisuudessa/epäurheilijamaisuudessa (taulukko 14).

Kuvio 8. Junioritason yhteys salibandyssä esiintyviin arvoihin. (N=76)

Taulukko 14. C- ja D-junioreiden erot aggressiivisuudessa ja epäurheilijamaisuudessa t-testillä mitattuna. (N=48)

	c-jun. ka	d-jun ka	t-arvo	vapausaste	p-arvo
Aggressiivisuus / epäurheilijamaisuus	1,85	2,36	-2,37	46	,022 *

*, kun $p < .05$

Vertailin junioritasojen välillä olevia eroja arvokokonaisuuksissa eri sukupuolten osajoukoissa. Tyttöjen osajoukossa fair playn mukaiset arvot korostuivat enemmän nuoremmilla tytöillä eli C-junioreilla ja vastaavasti fair playn vastaiset arvot korostuivat vanhemmilla tytöillä eli B-junioreilla (taulukko 15). Voittamisen ja sosiaalisuuden/peli-ilon arvoissa ei ole kuitenkaan merkitseviä eroja tyttöjen eri junioritasoissa. Tyttöjen osajoukossa vertailu onnistui t-testillä, koska junioritasoja ei ollut kuin kaksi.

Taulukko 15. B- ja C-tyttöjen väliset erot arvokokonaisuuksissa t-testillä mitattuna. (N=25)

Arvot	B-tytöt ka	C-tytöt ka	t-arvo	vapausaste	p-arvo
Oikeudenmukaisuus	3,99	4,36	-2,21	23	,037*
Oman taidon osoittaminen	2,62	2,01	3,27	23	,003**
Voittaminen	2,96	2,80	0,89	23	,382
Aggressiivisuus/epäurh.	1,91	1,32	2,87	23	,009**
Sosiaalisuus/peli-ilo	4,18	4,05	0,40	23	,690

* = $p < 0,05$

** = $p < 0,01$

Poikien osajoukossa eri junioritasojen arvokokonaisuuksia vertailtaessa voidaan nähdä, että oikeudenmukaisuus korostuu enemmän vanhemmilla junioreilla eli tilanne on täysin päinvastainen kuin tytöillä (taulukko 16). Oman taidon osoittaminen sen sijaan käyttäytyy samoin niin poikien kuin tyttöjen ryhmissä eli vanhemmille junioreille on tärkeämpää hyväksytyksi tuleminen tunne. Sosiaalisuus/peli-ilo saa pienimmän keskiarvon C-junioreissa poikien ryhmässä. Sama ilmiö näkyy myös tyttöjen osalta. Toisaalta tutkimusjoukosta puuttuu kokonaan tyttöjen D-

juniorit, joten ei voida täysin sanoa, onko C-juniori-ikäisenä sosiaalisuus/peli-ilo vähiten tärkeä arvo niin poika- kuin tyttöpelajilla. Poikien osajoukossa käytin yksisuuntaista varianssianalyysiä (ANOVA) tutkiessani eri junioritasojen välisiä merkitseviä eroja, koska junioritasoja oli kolme, B-, C- ja D-juniorit.

Taulukko 16. B-, C- ja D-poikien väliset erot arvokokonaisuuksissa varianssianalyysin avulla. (N=50)

Arvot	B-pojat ka	C-pojat ka	D-pojat ka	F-arvo	p-arvo
Oikeudenmukaisuus	3,89	3,32	3,59	3,32	,044*
Oman taidon Osoittaminen	2,81	2,95	2,45	4,67	,014*
Voittaminen	3,01	3,23	3,32	1,32	,276
Aggressiivisuus/epäurh.	2,32	2,38	2,36	0,03	,974
Sosiaalisuus/peli-ilo	4,06	3,67	4,27	4,09	,023*

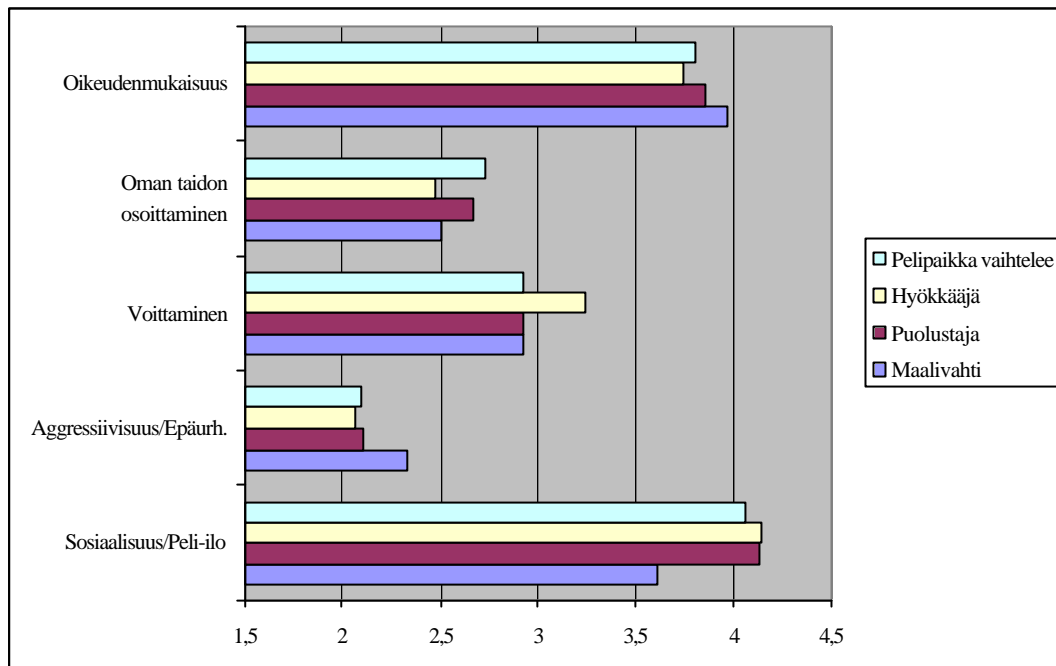
* = $p < 0,05$

9.7.3 Arvot ja pelipaikka

Pelipaikoittain arvokokonaisuuksien välillä ei ole merkitseviä eroja, mutta myös tässä on otettava huomioon tutkimusjoukon jakautumisen pienempiin ryhmiin ja näin merkitsevyyksiä ei synny niin helposti. Kuitenkin joitakin eroja arvoissa on nähtävissä. Hyökkääjillä näyttää voittamisen arvo korostuvan muihin pelipaikkoihin verrattuna. Tämä on loogista, sillä usein nuoret hakeutuvat omasta halustaan tietyille pelipaikoille jo pihapeleissä ja yleensä hyökkääjäksi haluavat ovat voitontahtoisempia kuin esimerkiksi puolustajat.

Yllättävää on kuitenkin se, että maalivahdeilla korostuu aggressiivisuus ja epäurheilijamaisuus enemmän kuin muilla pelipaikoilla. Tosin salibandyssä sallitaan maalivahdilta hieman kovemmat otteet kuin muilla pelipaikoilla. Lisäksi tulosta täytyy tarkastella kriittisesti, koska maalivahteja oli mukana vain kuusi, jonka vuoksi pitkälle meneviä tulkintoja ei kannata tehdä. Selvin ero pelipaikkojen arvokokonaisuuksia vertailtaessa näkyy sosiaalisuudessa ja peli-ilossa. Maalivahdeilla sosiaalisuuden pisteet jäävät selvästi alle puolustajien ja hyökkääjien, joka on täysin

loogista, sillä maalivahdeiksi valikoituvat usein tietynlaiset persoonallisuudet eikä heillä pelikentällä ole vastaavaa sosiaalista verkostoa ympärillä kuin hyökkääjillä tai puolustajilla (kuvio 9).

Kuvio 9. Pelipaikkojen yhteys salibandyssä esiintyviin arvoihin. (N=76)

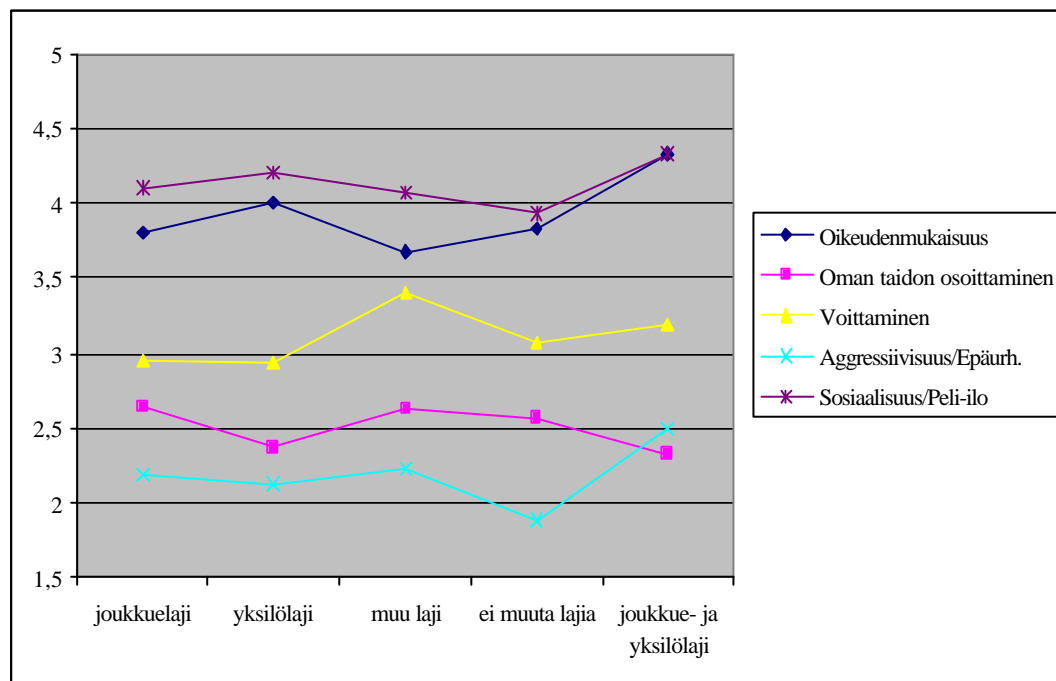
9.7.4 Arvot ja muu harrastaneisuus

Muuta harrastaneisuutta tarkasteltaessa arvojen kannalta, tulee esiin luokkien määrän vaikutuksesta merkitsevyyden alenemista, mutta selviä eroja arvoissa voidaan silti havaita eri lajeja salibandyn lisäksi harrastaneiden välillä.

Sosiaalisuus ja peli-ilo on tärkein arvo riippumatta harrastaneisuudesta. Sen sijaan oikeudenmukaisuus korostuu pelaajilla, jotka harrastavat salibandyn lisäksi sekä yksilö- että joukkuelajia. Nämä nuoret ovat todennäköisesti oppineet laajan urheilutaustansa ansiosta fair playn luonteen ja kunnioittavat joukkueen kaikkia jäseniä sekä vastustajaa. Vastaavasti aggressiivisuus korostuu samoilla pelaajilla, joka on edellisen ajatuksen kanssa ristiriidassa.

Vähiten oikeudenmukaisuutta on pelaajilla, jotka harrastavat jotain muuta lajia. Nämä lajit ovat varsinkin poikien osalta useimmilla lumilautailu ja rullalautailu. Näissä lajeissa nuorilla on varmaankin omat sääntönsä ja roolinsa, mutta luultavasti erilaiset kuin joukkuelajeissa. Lisäksi voittaminen ja oman taidon osoittaminen korostuu samassa ryhmässä. Tämä onkin luonteenomaista lumilautailijoita katsoessa lumilautailukourun päällä. Jokainen tekee vuorollaan omat ”trikkinsä” ja pyrkivät parempaan kuin edellinen lautailija.

Aggressiivisuus saa pienimmät pisteensä pelaajilla, jotka eivät harrasta salibandyä lisäksi muuta lajia. Tästä voisi päätellä, että salibandy on laji, jossa ei aggressiivisuus ole kovinkaan yleistä esim. jääkiekkoon tai jalkapalloon verrattuna. Näin ollen pelaajat ovat tottuneet tiettyyn pelitapaan ainoastaan salibandyä vaikutuksesta (kuvio 10).

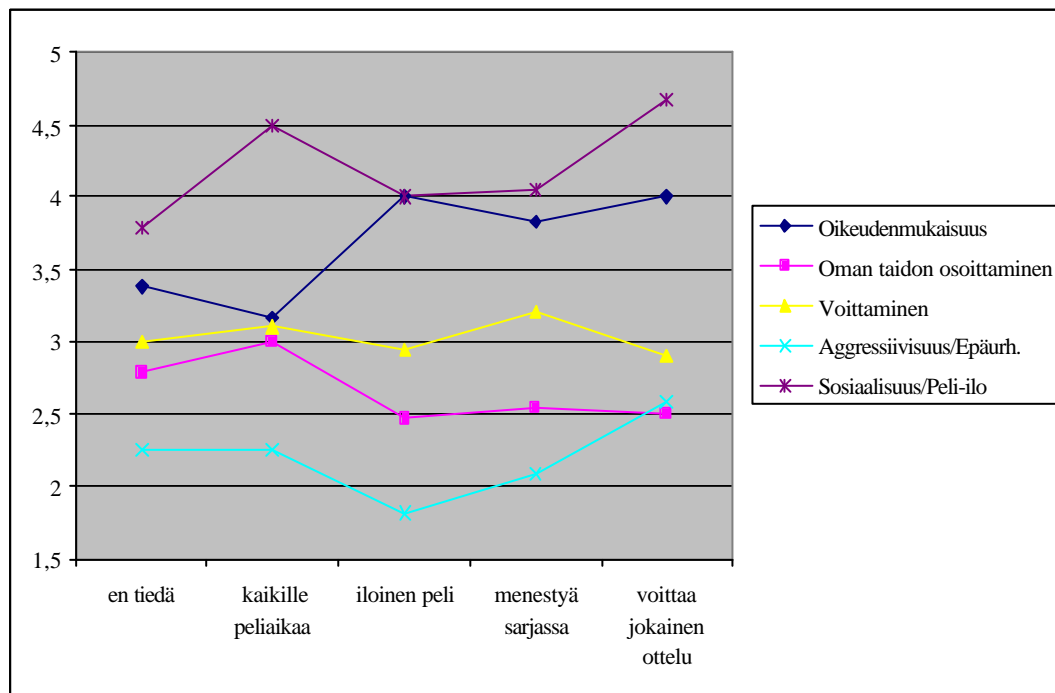

Kuvio 10. Muiden harrastusten yhteys salibandyssä esiintyviin arvoihin. (N=76)

9.7.5 Arvot ja joukkueen tavoitteet

Joukkueen tavoitteesta huolimatta arvokokonaisuudet käyttäytyvät samalla tavalla. Tärkeysjärjestys pelaajien mielestä on sama kaikissa luokissa: 1. Sosiaalisuus/peli-ilo, 2. Oikeudenmukaisuus, 3. Voittaminen, 4. Oman taidon osoittaminen ja 5. Aggressiivisuus/epäurheilijamaisuus.

Yllättävää on kuitenkin se, että kun joukkueen tavoitteena on voittaa jokainen ottelu, niin oikeudenmukaisuus ja sosiaalisuus/peli-ilo saavat niinkin korkeat pisteet. Tämä tukee kuitenkin sitä tosiasiaa, että voitokkaassa joukkueessa täytyy olla hyvä yhteishenki ja sitä kautta myös peli-ilo kasvaa. Sen sijaan vastaavan tavoitteen kohdalla aggressiivisuus ja epäurheilijamaisuus saa ylivoimaisesti korkeammat pisteet kuin muiden tavoitteiden kohdalla. Tämä osoittaa sen, että huipulla oikeudenmukaisuuden ja väärän pelaamisen raja hämärtyy jopa nuorilla salibandyn pelaajilla. Aggressiivisuus/ epäurheilijamaisuus näyttää olevankin hyvä mittari, kun tarkastellaan joukkueiden tavoitteita. Mitä korkeammat tavoitteet ovat, sitä korkeammat pisteet aggressiivisuus/epäurheilijamaisuus saavat. Voittamisen tärkeys pysyy kuitenkin kaikissa luokissa lähes samalla tasolla. Myös oman taidon osoittaminen saa lähes samoja pisteitä joukkueen tavoitteesta huolimatta. (kuvio 11)

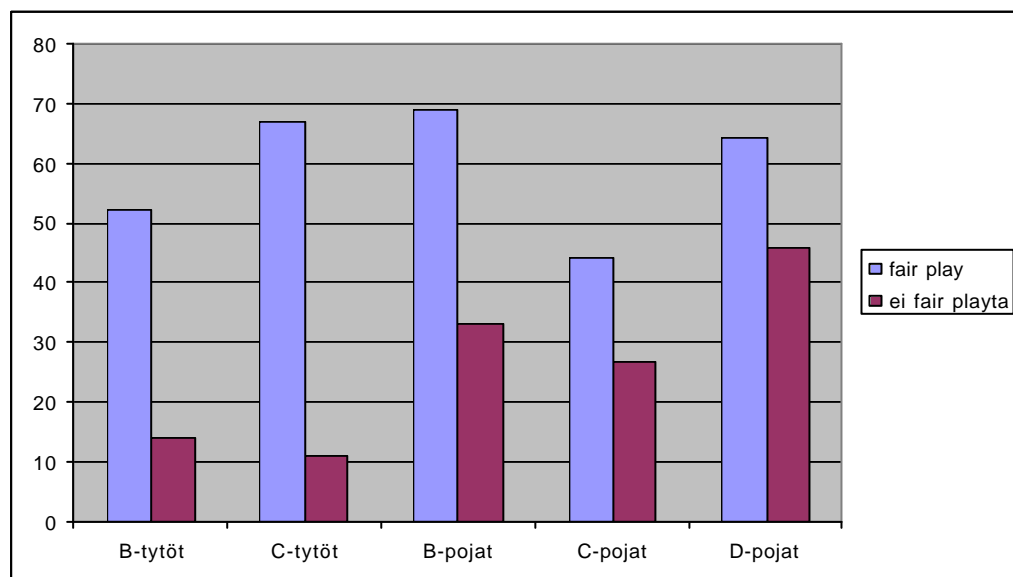

Kuvio 11. Joukkueen tavoitteiden yhteys nuoren salibandyn pelaajan arvoihin. (N=76)

9.8 Arvojen valintaan vaikuttavat motiivit

Kyselyn lopussa oli kuusi avointa pelitilanneväittämää, joihin pelaajat vastasivat joko A vaihtoehdon (fair playn vastainen käyttäytyminen) tai B vaihtoehdon (fair playn mukainen käyttäytyminen). Luokittelin pelitilanneväittämien arvot samalla tavalla kuin aikaisemminkin tutkimuksessani. Seuraavassa tarkastelen nuorten pelaajien motiiveja sekä arvovalintoja erilaisissa pelitilanteissa. Nuorten salibandyn pelaajien esimerkkivastauksiksi on poimittu aina tietyn junioritason yleisimpiä vastauksia tai yleisimpiä syitä tietynlaiselle toiminnalle.

Yhteenvedona pelaajien motiiveista toimia tietyllä tavalla pelikentällä on kuvio 12, jossa näkyvät kaikki nuorten vastaukset kuuteen pelitilanneväittämään. Taulukkoon on kerätty jokainen junioritaso tyttöjen ja poikien osajoukoissa. Ensimmäinen pylväs kertoo fair playn mukaisten käyttäytymisten määrän ja jälkimmäinen pylväs kertoo fair playn vastaisten käyttäytymisten määrän pelikentällä. Kuviossa 12. näkyy, että yleisesti tytöt ajattelevat useammin fair playn mukaisesti. Varsinkin nuoremmilla tytöillä positiivisen käyttäytymisen osuus on todella merkittävä. Poikien joukkueissa sen sijaan näkyy negatiivinen käyttäytyminen voimakkaammin. Junioritasoja vertailtaessa poikien joukkueissa nuorimmat eli D-juniorit ajattelevat suhteellisesti eniten fair playn vastaisesti ja vanhimmat eli B-juniorit suhteellisesti vähiten fair playn vastaisesti.

Kuvio 12. Pelitilanneväittämien vastausten määrät tytöillä ja pojilla eri junioritasoilla. (N=76)

Voittaminen

Pojilla voittamisen halu oli usein syynä negatiivisiin arvoihin kentällä. He ajattelivat usein, että mitä tahansa sääntöjen vastaista voi tehdä, jos vain oma joukkue voittaisi. Tytöt sen sijaan ajattelivat useamman sääntöjen mukaista pelaamista ja korostivat reilun pelin henkeä. He eivät välttämättä edes tiedostaneet, että tilanteessa voisi hyötyä sääntöjen vastaisella pelillä. Tytöille merkitsi enemmän se, että pelaaminen ei ole epäurheilijamaista. Lisäksi monet tytöt asettuivat vastustajan asemaan pohtiessaan oikeudenmukaisuutta eli kunnioittivat vastustajaa ihmisenä.

Pelitalanne 1. Vastustajajoukkueen hyökkääjä on pelannut oman joukkueesi maalivahdin ulos tilanteesta ja on laukaisemassa kohti tyhjää maalia. Ainut keinosi estää maalin syntyminen on siirtää maali pois paikaltaan.

Siirrän maalin pois, koska...

B-poika: ”haluan voittaa, jäähyn tai ulosajonkin uhalla.”

B-poika: ”haluan estää vastustajan maalin tekemisen, puren vaikka nilkkaan.”

En siirrä maalia pois, koska...

B-tyttö: ”seuraukset olisivat varmaan pahemmat kuin maali...”

C-tyttö: ”se on epäurheilijamaista, eikä se ole kovin reilua toista joukkuetta kohtaan”

Epäurheilijamaisuus

Epäurheilijamaisuutta käsittelevässä pelitalanteessa kysyttiin mielipidettä rankkarin ”kalastamiseen”. Kysymys osoitti sen, että pojilla epäurheilijamaisuus oli huomattavasti yleisempää pojilla kuin tytöillä. Tähän näytti suurimpana syynä olevan voittamisen halun korostuminen ja osaltaan myös se, että vastaavat teot ovat hyväksytyjä myös huippu-urheilussa.

Pelutilanne 2. Vastustajajoukkueen pelaaja taklaa sinut, kun kuljetat palloa kohti maalia. Menetät pallon, eikä tuomari näytä viheltävän.

Heittäydyn ja yritän ”kalastaa rankkarin, koska...

B-tyttö: ”olen ansainnut sen menetetyn maalin vuoksi.”

C-poika: ”haluan, että vastustajajoukkueen jäsen joutuu kärsimään rangaistuksen”

C-poika: ”jalkapalloammattilaisetkin tekevät niin”

En yritä ”kalastaa ”rankkaria, koska...

B-tyttö: ”eniten minua ärsyttää (myös jalkapallossa) juuri se, että joku peilaa”

C-tyttö: ”tuomari päättää mikä virhe on tarpeeksi suuri rankkariin ja on paljon mukavampi voittaa reilulla pelillä”

B-poika: ”kyllä tuomari viheltää, jos on aihetta”

Peli-ilo ja sosiaalisuus

Sosiaalisuutta ja peli-iloa käsittelevässä pelitilanteessa sekä tytöt että pojat ajattelivat yleisesti samalla tavalla. Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että joukkuekaveria ei moitita, vaikka hän on tehnyt kentällä virheen. Suurin osa nuorista ajatteli asian niin, että kaikille sattuu virheitä. Osa pelaajista ajatteli epäonnistumisen omalle kohdalleen pohtiessaan tilannetta. Nuorimmat pelaajat olivat sitä mieltä, että joukkuekaverin moittiminen ei tunnu mukavalta. Vanhemmat ja kokeneemmat pelaajat osasivat paremmin perustella tekemisensä motiivin, ja näin osoittivat korkeampaa moraalista kehittymistä.

Pelutilanne 3. Joukkuekaverisi menettää pallon alimpana miehenä ja vastustaja rankaisee tilanteesta tekemällä maalin.

En moiti joukkuekaveriani, koska...

B-tyttö: ”kaikille sattuu virheitä”

C-tyttö: ”hän on varmasti yrittänyt tehdä parhaansa”

B-poika: ”teen itekin virheitä”

C-poika: ”hän varmasti jo oppi tilanteesta”

D-poika: ”se ei tunnu mukavalta”

Oman taidon osoittaminen

Pelaajien käyttäytyessään fair playn vastaisesti, he ajattelivat useammin voittamista ja oman joukkueen etua kuin oman taidon osoittamista. Kuitenkin vain nuorimmat pojat ajattelivat useammin fair playn vastaisesti loput joukkueet toimivat tilanteessa fair playn mukaisesti useammin. Syitä positiiviseen käyttäytymiseen olivat reilun pelin korostaminen vanhemmilla ja sääntöjen vastaisuus nuoremmilla.

Pelutilanne 4. Joukkueesi on yhden maalin häviöllä ja peliaikaa on jäljellä alle minuutti. Pallo pyörii ruuhkassa vastustajan maalin edessä. Mailasi on sidottuna, mutta saat jalalla kontaktin palloon.

Yritän potkaista pallon maaliin, koska...

B-tyttö: ”haluan, että peli päättyy tasan”

C-tyttö: ”vastustajakin varmasti yrittäisi”

B-poika: ”voi olla, että maali hyväksyttäisiin”

C-poika: ”se auttaisi meidät ainakin tasoihin”

En yritä potkaista palloa maaliin, koska

B-tyttö: ”se ei ole reilua”

C-tyttö: ”maalia ei todennäköisesti hyväksyttäisi”

B-poika: ”maalit tehdään mailalla ja se olisi epäurheilijamaista”

D-poika: ”maalia ei hyväksytä”

Aggressiivisuus

Aggressiivisuus oli hyvin harvinaista kaikissa ikäryhmissä sekä tytöillä että pojilla. Kuitenkin jokaisella junioritasolla esiintyy vähintään yksi pelaaja, joka ajatteli aggressiivisesti vastustajaa kohtaan tietyissä pelitilanteissa. Syynä aggressiiviseen käyttäytymiseen, varsinkin poikien peleissä, oli usein kostaminen vastustajan virheistä. Tytöillä kostaminen oli hyvin harvinainen syy aggressiiviseen käyttäytymiseen. Fair playn mukaiseen käyttäytymiseen pojilla oli usein syynä

se, että säännöt kieltävät teon eikä vastustajaa niinkään ajateltu. Tytöt sen sijaan ajattelivat useammin empaattisesti vastustajaa kohtaan.

Pelitilanne 5. Olet sinua aiemmin kovaa taklanneen pelaajan selkäpuolella hänen suojatessaan palloa laidan vieressä. Todennäköisesti...

...taklaan vastustajan laidan yli, koska...

B-tyttö: ”olen sellainen ja pelaaja ärsyttää minua”

B-poika: ”haluan kostaa”

C-poika: ”olen hermostunut”

...yritän riistää pallon taklaamatta, koska...

B-tyttö: ”pelaan puhtaasti”

C-tyttö ”en halua satuttaa ketään tahallaan”

B-poika: ”muuten saan luultavasti jäähyn”

Oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuuteen vaikuttavat syyt olivat tyttöjen ja poikien peleissä samankaltaisia. Suurin osa pelaajista ajatteli empaattisesti vastustajan tilannetta kentällä. Nuoremmat pelaajat, varsinkin pojat, luottivat oikeudenmukaisuudessa enemmän tuomarin tekemiin ratkaisuihin kuin omaan ajatteluun. He kokivat tuomarin eräänlaisena auktoriteettina, jonka käskyjä totellaan. Oikeudenmukaisuuden vastakohtana näkyi joillakin pelaajilla oman joukkueen edun tavoittelu.

Pelitilanne 6. Kuljettaessasi palloa hyökkäyspäässä huomaat, että vastustajan pelaaja makaa kentällä loukkaantuneena. Todennäköisesti...

...jatkan peliä normaalista välittämättä loukkaantuneesta pelaajasta, koska...

C-poika: ”voin tehdä maalin”

D-poika: ”kyllä tuomari sen joskus huomaisi”

...järjestän pelikatkon (esim. nostamalla pallon yli laidan), koska...

B-tytöt: ”se on reilua”

C-tyttö: ”hän voi olla pahasti loukkaantunut

B-poika: ”pelaajat ovat tärkeämpiä kuin peli

B-poika:” jos olisin itse loukkaantunut, haluaisin että joku vetäisi pallon yli

10 POHDINTA

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää nuorten salibandyn pelaajien vallitsevia arvoja erilaisissa pelitilanteissa. Pyrin löytämään kyselylomakkeen perusteella tärkeimmät arvokokonaisuu-
det, jotka heijastuvat eri ikäisten nuorten vastauksista. Tutkimusongelmiksi asetin neljä pääon-
gelmaa. Nämä olivat seuraavat: 1. tärkeimpien arvokokonaisuuksien selvittäminen, 2. nuorten
motiivien kartoittaminen salibandyn harrastamisessa, 3. sukupuolen, iän, pelipaikan, joukkueen
tavoitteiden ja muiden harrastusten yhteys arvokokonaisuuksien välillä sekä 4. motiivien yhteys
arvojen valintaan erilaisissa pelitilanteissa.

Tutkimukseni oli menetelmällisesti kvantitatiivinen, koska käytin strukturoitua kyselylomaketta.
Tosin kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä, joita analysoin kvalitatiivisesti. Ennen aineiston
varsinaista analysointia, suoritin faktorianalyysin, jonka avulla muodostin viisi arvokokonaisuut-
ta. Nämä olivat oikeudenmukaisuus, oman taidon osoittaminen, voittaminen, epäurheilijamai-
suus / aggressiivisuus ja peli-ilo / sosiaalisuus. Analyysimenetelminä käytin t-testiä, yksisuun-
taista varianssianalyysiä, Pearsonin korrelaatiota ja reliabiliteettianalyysiä sekä tutkimusjoukkoa
kuvailevia menetelmiä.

Tutkimuksen reliabiliteetin parantamiseksi jouduin poistamaan yhden pelitilanneväittämän kyse-
lystä, koska sen saama kommunaliteetti faktorianalyysissä jäi hyvin pieneksi. Näin Cronbachin
alfakertoimet pysyivät melko korkeina ja mittareita voidaan pitää melko luotettavina. Validi-
teetti on myös siltä osin hyvä, että katoa ei tutkimuksessa esiinny lainkaan. Myös kysymysten
ymmärtämisessä tulisi olla samanlaiset edellytykset kaikilla tutkimukseen osallistuneilla, sillä
annoin jokaiselle joukkueella samanlaiset ohjeet kyselyn täyttämässä. Tosin nuorimmat pelaaj-
at (11-vuotiaat) eivät välttämättä ymmärrä kaikkia kysymyksiä samalla tavalla kuin vanhimmat
(19-vuotiaat). Tutkimuksen otos on myös melko suppea (N=76) ja kaikki pelaajat ovat sa-
masta seurasta, joten suurempia yleistyksiä ei tuloksista ole mielekästä tehdä. Kuitenkin tulok-
set antavat varmasti oikean suunnan nuorten tärkeimmistä arvokokonaisuuksista. Pyrin tutkies-
sani käyttämään objektiivista tutkimusotetta ja uskon, että se parantaa osaltaan luotettavuutta.

Itse en pelaa salibandyä, joten lajin taustalla vaikuttavista arvoista minulla ei ole ennakkokäsityksiä.

Asetin arvokokonaisuudet tärkeysjärjestykseen pelitilanneväittämien vastausten pistemäärien keskiarvojen perusteella. Näin arvot olivat järjestyksessä 1. peli-ilo / sosiaalisuus, 2. oikeudenmukaisuus, 3. voittaminen, 4. oman taidon osoittaminen ja 5. aggressiivisuus / epäurheilijamaisuus. Tämän perusteella voidaan todeta, että pelaajat toteuttavat erittäin hyvin fair playn mukaista käyttäytymistä kentällä. Monissa urheilun arvotutkimuksissa nähdään urheilun vaikutus arvoihin kolmesta eri näkökulmasta. Nämä ovat positiivinen, neutraali ja negatiivinen näkökulma. Ainakin tutkimukseni mukaan urheilulla nuorilla ovat positiiviset arvot tärkeämpiä kuin negatiiviset.

Arvokokonaisuuksia vertailtaessa aikaisempiin tutkimuksiin voidaan havaita selviä eroja. Esimerkiksi Cruz ym. (1995) tekemässä tutkimuksessa vastaavat arvot olivat järjestyksessä 1. voittaminen, 2. oman taidon osoittaminen, 4. oikeudenmukaisuus 9. sosiaalisuus ja 12. peli-ilo. Aggressiivisuus ja epäurheilijamaisuus eivät olleet tutkittavana lainkaan. On kuitenkin muistettava, että monissa tutkimuksissa käytetään erilaisia arvojen jaotteluja ja mittareita. Lisäksi tulee huomioida se, millä tasolla koehenkilöt kilpailevat vertailtaessa tutkimuksia keskenään.

Arvokokonaisuuksia tarkasteltaessa moraalifilosofian näkökulmasta oikeudenmukaisuus ja oman taidon osoittaminen voidaan katsoa olevan suoralla, jonka myönteisten arvojen päässä on altruismi ja kielteisten arvojen päässä egoismi. Oikeudenmukaisuus on lähempänä altruismia ja oman taidon osoittaminen on lähempänä egoismia. Moraalin kannalta oikeudenmukaisuus on siis positiivisempi arvo kuin oman taidon osoittaminen. Näin voidaan ajatella, kun arvot ovat sidottuina erilaisiin pelitilanteisiin.

On kuitenkin muistettava, että arvot ovat hyvin kompleksisia ja osittain myös päällekkäisiä. Lisäksi on huomioitava lajin luonne, kun määritellään arvoja. Eri lajeissa tietyt arvot voivat olla sallittuja, kun ne ovat toisessa lajissa kiellettyjä. Nyrkkeilyssä lyöminen ja aggressiivisuus kuuluvat lajin luonteeseen. Jalkapallossa taklaaminen ja osittain myös tietty epäurheilijamaisuus, kuten ”kalastaminen”, näyttävät valitettavan usein ainakin tietyissä kulttuureissa. Toisaalta

golfissa väkivallan käyttö ja epäurheilijamaisuus ovat kokonaan kiellettyjä niin säännöissä kuin etiketissäkin.

Tutkimuksessani pelaajien arvot käyttäytyivät hyvin loogisesti, kun tarkastelin niitä korrelaatiomatriisissa. Oikeudenmukaista pelitapaa käyttävät pelaajat olivat yleensä vähiten aggressiivisiä ja pitivät voittamista ja oman taidon osoittamista vähiten tärkeänä. Pelaajille, joille oman taidon osoittaminen oli tärkeää, käyttäytyivät kentällä eniten aggressiivisesti ja korostivat voittamisen tärkeyttä eivätkä olleet kovinkaan oikeudenmukaisia. Voittamisen tärkeyttä korostavat pelaajat pitivät myös oman taidon osoittamista tärkeänä kentällä ja käyttäytyivät melko aggressiivisesti. Peli-iloa ja sosiaalisuutta korostavat näyttivät erottuvan joukosta siten, että ne eivät korreloineet muiden ryhmien kanssa lainkaan. Ryhmään kuuluu ilmeisesti pelaajia, jotka pelaavat salibandyä pelkästään pelaamisen ilosta tai muusta syystä, eivätkä ajattele esim. voittamista ja oikeudenmukaisuutta erityisen tärkeinä arvoina.

Vertaillen arvokokonaisuuksia sukupuolten välillä voidaan havaita, että pojat sallivat peleissään huomattavasti aggressiivisempaa käyttäytymistä kuin tytöt. Vastaavasti tytöt käyttäytyivät huomattavasti oikeudenmukaisemmin kuin pojat. Yleisesti ottaen tytöt suosivat pelaamisessaan enemmän positiivisia arvoja kuin pojat. Yksi syy tähän on varmasti poikien voittamisen halun korostuminen ja kilpailuvietti yleensä. Lisäksi pojat samaistuvat itsensä ja pelinsä helpommin huippu-urheiluun, jossa käytetään paljon kovempia otteita, koska panokset ovat kovemmat. Osasy syy arvojen muodostumiseen on varmasti myös valmennuksesta. Tytöt eivät kilpaile vielä B-junioritasolla tosissaan, vaan mukana on paljon leikkimielisyyttä ja pehmeitä arvoja, kuten kauneus ja terveys. Sen sijaan pojat taistelevat pelipaikastaan ja voitoista tosissaan jo hyvinkin nuorina.

Junioritasoja vertailtaessa erot ovat huomattavasti pienemmät kuin sukupuolten välillä. Tämä johtuu osittain otoksen pienestä koosta. Kuitenkin myös junioritasojen välillä voidaan nähdä tiettyjä eroja arvoissa. Arvovalinnat noudattelevat hyvin Kohlbergin (1984) laatimia moraalinkehityksen vaiheita. Nuorimmilla pelaajilla eli D-junioreilla moraali ei ole vielä kehittynyt niin hyvin kuin vanhemmilla pelaajilla ja se näkyy myös pelitilanteissa vallitsevissa arvoissa. D-junioreilla aggressiivisuus ja voittaminen ovat tärkeämpiä arvoja kuin vanhemmilla ikäryhmillä.

Lisäksi oikeudenmukaisuuden pistemäärät jäävät alemmas kuin vanhemmilla ikäryhmillä eli C- ja B-junioreilla. Kuitenkin sosiaalisuus on nuorimpien pelaajien mielestä tärkeämpi arvo kuin vanhemmille pelaajille. Tämä saattaa johtua siitä, että yläasteelle siirryttäessä kaveripiirin merkitys on heille tärkeämpää kuin vanhemmille pelaajille.

Pelipaikkojen välillä arvojen erot näkyvät selvimmin voittamisessa. Hyökkääjillä voittamisen halu on ylivoimaisesti korkein muihin pelipaikkoihin verrattuna. Tämä voi johtua siitä, että hyökkääjäksi valikoituvat sellaiset pelaajat, joille voittaminen on hyvin tärkeää. Toinen teoria on se, että hyökkääjänä oppi siihen, että heiltä odotetaan maalien tekoa ja näin ikään kuin voittamista on pakko arvostaa. Maalivahdit erottuvat muista pelaajista siten, että he arvostavat vähemmän sosiaalisuutta ja peli-iloa kuin muut pelaajat. Tähänkin on löydettävissä kaksi perustelua. Ensinnäkin maalivahdeiksi voi hakeutua helpommin hiljaisempi ja tietyllä tavalla arempi pelaaja kuin muut joukkuekaverit. Toinen perustelu on se, että maalivahdeilla on usein omia harjoitteita harjoituksissa ja pelissä he toimivat melko itsenäisesti ja tämä ikään kuin ohjaa maalivahdit vähemmän sosiaalisiksi kuin muut pelaajat.

Muita harrastuksia vertailtaessa voidaan todeta, että aggressiivisuus saa pienimmät pisteensä pelaajilla, jotka eivät harrasta salibandyä lisäksi muuta lajia. Tästä voisi päätellä sen, että salibandy on laji, johon aggressiivisuus ei kuulu. Oikeudenmukaisuus korostuu pelaajilla, jotka harrastavat jotain muuta urheilulajia. Nämä lajit ovat useimmilla lumilautailu ja rullalautailu. Näissä lajeissa nuorilla on ilmeisesti omat sääntönsä, ainakin erilaiset kuin joukkueurheilussa.

Arvokokonaisuuksiin vaikuttavat motiivit näkyivät samalla tavalla kuin sukupuolten ja junioritasojen välillä vertailut arvot. Merkittävä ero arvojen valinnan motiiveissa tyttöjen ja poikien välillä oli kuitenkin se, että tytöt näyttivät käyttävän arvojen valinnoissa paljon enemmän formaalista fair playä kuin pojat. Tytöt siis kunnioittivat enemmän vastustajaa ja uskoivat reilun pelin henkeen eri pelitilanteissa enemmän kuin pojat. Pojille sen sijaan arvojen valinnoissa näytti formaalinen fair play merkitsevän enemmän. Pelin sääntöjen noudattaminen koettiin tärkeiksi varsinkin nuorempien poikien ryhmissä.

Salibandy kilpailee tulevaisuudessa varmasti jalkapalloilun kanssa harrastajamäärissä Suomen suosituimmasta harrastuksesta nuorten parissa. Sen vuoksi on tärkeää, että pelaajien arvot ovat fair playn mukaiset. Mielestäni salibandyn yhteyteen olisi tärkeää suunnitella vastaava toimiva ohjelma lajin myönteisten arvojen säilyttämiseksi, kuten jalkapalloilun yhteydessä toimiva Kaikki Pelaa –projekti. Salibandyssä onkin jo otettu haaste vastaan ja lajin toimintastrategia vuoteen 2006 saakka kulkee nimellä ”Peli Meille Kaikille”. Toimintastrategian tarkoituksena on luoda lajista arvopohjaltaan myönteinen harrastus niin lapsille, nuorille kuin aikuisillekin. Tätä toimintastrategiaa tukevat omalla panoksellaan myös vanhemmat, valmentajat ja koko salibandyn parissa työskentelevä organisaatio.

Valmentajan rooli on tärkeä nuoren arvopohjan tukemisessa. Hän omalla esimerkillään näyttää, mikä on toivottua ja mikä vastaavasti ei-toivottua käyttäytymistä pelikentällä. Hän luo joukkueen sisälle säännöt, joiden mukaan työskennellään. Valmentaja, joka arvostaa fair playn mukaista pelitapaa, tasa-arvoisuutta, solidaarisuutta ja suvaitsevaisuutta, edesauttaa nuorta kehittymään fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja moraalisesti tasapainoiseksi ihmiseksi. Toisille nuorille kotioloista johtuen valmentaja voi olla jopa roolimalli isästä, joten valmentajan toiminnalla on suuri vastuu.

Vanhempien rooli nuoren arvopohjan tukemisessa on hyvin merkittävä. Nuori ei kykene vielä täysin rationaalisesti miettimään mikä on hänen tulevaisuutensa kannalta paras ratkaisu, kun esimerkiksi toisessa vaakakupissa painaa suuri määrä euroja. Vanhempien tulisi asettaa asiat tärkeysjärjestykseen ja suojella omaa lastaan bisnekseltä ja muilta negatiivisilta harrastuksen tuomilta vaikutuksilta. Usein nälkä kasvaa syödessä myös vanhemmilla, kun omalla pojalla on mahdollisuus ansaita rahaa niin, että koko perheen taloudellinen asema olisi turvattu. Näin usein tuhotaan nuoren harrastusmotivaatio, koska sisäinen motivaatio huipputasolle puuttuu. Harrastamisen tulisikin lähteä nuoren omasta kiinnostuksesta ja vanhempien tehtävänä tulisi olla enemmänkin tukea nuoren valintoja.

Pohtiessani sitä, miten nuorten liikunnassa ja urheilussa esiintyviä arvoja voisi tarkastella edelleen, tulee mieleeni seuraavia jatkotutkimuksen aiheita. Vastaavia arvotutkimuksia salibandystä voisi tehdä eri puolilla Suomea ja vertailla näin salibandyn toimintastrategian toimivuutta maas-

samme. Myös eri tasoilla salibandyä pelaavien joukkueiden vertailusta olisi mielenkiintoista saada tietoa, kuten esimerkiksi A-nuorten ja SM-liigan pelaajien arvojen vertailu. Mielenkiintoista olisi myös vertailla nuorten salibandyyn pelaajien näkemyksiä siitä, miten heidän omat käsityksensä arvoista eroavat omassa sarjassa vallitsevista arvoista sekä huipputasolla vallitsevista arvoista. Yhtenä kiinnostavana teemana pidän myös maalivahtien roolia joukkueessa ja sitä valikoituuko tietyt nuoret persoonallisuutensa vuoksi maalivahdeiksi vai vaikuttaako valintaan enemmän taidolliset asiat. Maalivahtien arvovalinnoissa näkyi jo omassa tutkimuksessani huomattavia eroja muihin joukkueen pelaajiin verrattuna.

Tätä työtä viimeistellessäni ensimmäinen lapseni on noin kuukauden ikäinen. Ajatukseni harhailevat välillä tulevaisuudessa, ja mietin miten voisin itse toteuttaa tutkimuksessani esiin tulleita fair playn mukaisia arvoja kasvattaessani tyttärestäni oikeudenmukaista, suvaitsevaa, solidaarista ja tasa-arvoisesti ajattelevaa kansalaista.

LÄHTEET

- Aho, S. 1985. Lasten moraalinen kehitys Piagetin ja Kohlbergin teorian mukaan: Esitutkimus. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, julkaisusarja A:106. Tutkimuksia.
- Airaksinen, T. 1993. Moraalifilosofia. 3. painos. Porvoo: WSOY.
- Arnold, P.J. 1997. Sport, ethics and education. London: Redwood Books.
- Cruz, J., Boixados, M., Valiente, L. & Capdevila, L. 1995. Prevalent values in youth spanish soccer players. *International review for sociology of sport* 30, 354-371.
- Duda, J.L., Olson, L. & Templin, T. 1991. The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research quarterly for exercise and sport*, 62, 79-87.
- Eitzen, D.S. 1999. Fair and foul. Beyond the myths and paradoxes of sport. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Hakala, O. 2002. Sami Hyypiä – Voikkaalta veikkausliigaan. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hartiala, K. 1997. Urheilun kahdet kasvot. Huhmari: Karprint.
- Helkama, K. 1993. Nuoren kehittyvä etiikka. Teoksessa T. Airaksinen, P. Elo, K. Helkama & B. Wahlström (toim.) Hyvän opetus. Arvot, arvokeskustelu ja eettinen kasvatustutkimus koulussa. Helsinki: Painatuskeskus, 32-69.
- Järvinen, J. & Sipilä, A. 1997. Sählystä salibandyyn. Kustannusosakeyhtiö Puijo.
- Kahila, S. 1993. Opetusmenetelmän merkitys prososiaalisessa oppimisessa. Jyväskylän yliopisto. *Studies in sport, Physical education and health* 29.
- Kaikki Pelaa –jalkapallo-ohjelma jokaiselle lapselle ja nuorelle. 1999. Suomen Palloliitto.
- Keating, J.W. 2001. Sportsmanship as a moral category. Teoksessa W.J. Morgan, K.V. Meier & A.J. Schneider (toim.) *Ethics in sport*. United States: Human kinetics, 7-20.
- Knoppers, A., ten Boom, A., Buisman, A., Elling, A. & De Knop, P. 2001. Values and norms in sport. Teoksessa J. Steenbergen, P. De Knop, & A.H.F. Elling (toim.) *Values and norms in sport. Critical reflections on the position and meaning of sport in society*. United Kingdom: Meyer & Meyer sport, 17-32.

- Kohlberg, L. 1984. The psychology of moral development. The nature and validity of moral stages. Essays on moral development. 2. painos. San Francisco: Harper & Row Publishers.
- Kokkonen, J., Liukkonen, J., Jaakkola, T., Sepponen, K. & Pöllänen J. 1999. Motivoiko koululiikunta? –vertailussa koululaiset Jyväskylässä ja Pietarissa. *Liikunta ja tiede* 4, 56-59.
- Koskinen, L. 1994. Mikä on oikein, etiikan käsikirja. Porvoo: WSOY.
- Lee, M.J. & Cockman, M. 1995. Values in children's sport: Spontaneously expressed values among youth athletes. *International review for sociology of sport* 30, 337-350.
- Lee, M. J., Whitehead, J. & Balchin, N. 2000. The measurement of values in youth sport. Development of the youth sport values questionnaire. *Journal of sport & exercise psychology* 22, 307-326.
- Lintunen, T. 2002. Eettisyyteen voi kasvattaa. Tehtäväsuuntautunut ajattelutapa suojaa urheilijaa kiellettyjen keinojen käytöltä. *Liikunta ja tiede* 2, 8-9.
- Liukkonen, J. & Jaakkola T. 1999. Psykkisten ominaisuuksien kehittyminen harjoittelussa ja kilpailussa. *Liikuntapsykologian perusteet, toiminnan dynamiikan luentomoniste* s. 9. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos.
- Liukkonen, J., Salminen, S. & Savonen, L. 1992. Reilu peli. *Liikunta ja tiede* 2, 5-9.
- Liukkonen, J. & Telama, R. 1997. Koululiikunnalla kaikista oman osaamisensa sankareita. *Liikunta ja tiede* 6, 10-12.
- Loland, S. 2002. Fair play in sport, a moral norm system. London: Routledge.
- Lumer, C. 1995. Rules and moral norms in sports. *International review for sociology of sport* 30, 264-277.
- McIntosh, P. 1979. Fair play. Ethics in sport and education. London: Heineman Educational Books.
- Morgan, J.W., Meier, K.V & Schneider, A.J. 2001. Ethics in sport. United States: Human kinetics.
- Rajalin, J. & Raskunen, M. (suom.) Jalkapallohuligaanit. [Esitetty 19.6.2002]. BBC:n dokumentti Italian ja Argentiinan jalkapallohuligaaneista. YLE Import 2002.
- Rokeach, M. 1973. The nature of human values. New York: The Free Press.

Salibandyliitto. [Viitattu 20.5.2002]. Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.salibandy.net/liitto/laji/laji_info.html>.

Shogan, D. 1999. The making of high-performance athletes. Discipline, diversity and ethics.

University of Toronto.

Steenbergen, J. & Tamboer, J. 1998. Ethics and the double character of sport: an attempt to systematize discussion of the ethics of sport. Teoksessa M.J. McNamee & S.J.

Parry (toim.) Ethics & sport. London: Routledge, 35-53.

Syrjä, P. 2000. Performance-related emotions in highly skilled soccer players. A longitudinal study based on the IZOF model. Studies in sport, physical education and health,

67. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopiston väitöskirjatutkimus.

Tamminen, J. 2000. Aurinkokuningas. 3. painos. Helsinki: Ajatus kustannusosakeyhtiö.

Turunen, K. E. 1993. Arvojen todellisuus, johdatus arvokasvatukseen. 2. painos. Jyväskylä:

Atena kustannus Oy.

Venkula, J. & Rautevaara, A. 1992. Arvot ja nuorten arvopohdinta. Piirteitä maamme vv.

1960-1990 nuorten arvoja koskevista tutkimuksista. Helsinki: Yliopistopaino.

Venkula, J. 1998. Fair Play jalkapallon sieluna ja käytäntönä. Porvoo: WSOY.

Wahlström, B. 1993. Koulu hyvän tekijänä. Teoksessa T. Airaksinen, P. Elo, K. Helkama &

B. Wahlström (toim.) Hyvän opetus. Arvot, arvokeskustelu ja eettinen kasvatusta koulussa. Helsinki: Painatuskeskus, 95-125.

Wahlström, R. 1992. Moraalikehitys ja moraalikasvatus. Teoksessa J. Kuusinen (toim.) Kas-

vatuspsykologia. Porvoo: WSOY, 151-172.

Liite 1.

KYSELYLOMAKE SALIBANDYN PELAAJILLE

Merkitse mielestäsi jokaisesta kysymyksestä itsellesi sopivin vaihtoehto ympyröimällä tai kirjoita vastauksesi annetuille viivoille. Vastaa kysymyksiin huolellisesti, totuudenmukaisesti ja itsenäisesti! Tulokset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti.

1. Minkä ikäinen olet ? _____ vuotta.
2. Kuinka monta vuotta olet harrastanut salibandyä ?
 - a) alle vuoden
 - b) 1-2 vuotta
 - c) 3-4 vuotta
 - d) 5-6 vuotta
 - e) yli 6 vuotta
3. Kuinka monta kertaa viikossa joukkueellasi on harjoitukset ?
 - a) harvemmin kuin kerran viikossa
 - b) 1-2 kertaa viikossa
 - c) 3-4 kertaa viikossa
 - d) 5-6 kertaa viikossa
 - e) useammin kuin 6 kertaa viikossa
4. Mitä pelipaikkaa pelaat joukkueessasi ?
 - a) maalivahti
 - b) puolustaja
 - c) hyökkääjä
 - d) pelipaikka vaihtelee
5. Miksi harrastat salibandyä ?

(Aseta harrastamisen syyt asteikolle: 1 = ei tärkeä syy, 2 = melko tärkeä syy, 3 = hyvin tärkeä syy)

Kaverinikin harrastavat lajia	1	2	3
Vanhempieni mieliksi	1	2	3
Haluan pitää kuntoani yllä	1	2	3
Salibandyn pelaaminen on mukavaa	1	2	3
Haluan kehittyä pelaajana	1	2	3
Haluan menestyä lajissa	1	2	3
Tavoitteenani on SM-liiga	1	2	3

6. Mitkä ovat joukkueesi tavoitteet ?
- a) en tiedä joukkueen tavoitteita
 - b) se, että kaikki saavat peliaikaa
 - c) pelata iloista peliä ja nauttia onnistumisista
 - d) menestyä sarjassa
 - e) voittaa jokainen ottelu
7. Miten olet mielestäsi onnistunut kuluvan kauden peleissä ?
- a) selvästi alle odotusten
 - b) hieman alle odotusten
 - c) odotetusti
 - d) hieman yli odotusten
 - e) selvästi yli odotusten
8. Mitä muuta urheilulajia harrastat ?
- a) joukkuelajia (esim. jalkapallo, koripallo)
 - b) yksilölajia (esim. uinti, suunnistus, yleisurheilu)
 - c) jotain muuta, mitä?
-
9. Kuinka usein harrastat edellä mainittua urheilulajia tai lajeja ?
- a) harvoin
 - b) noin 1-2 kertaa viikossa
 - c) useammin kuin 2 kertaa viikossa

Vastaa seuraaviin kysymyksiin mitä itse ajattelet ja miten toimit erilaisissa peliin liittyvissä tilanteissa. Ympyröi jokaisesta väittämästä vain yksi, itsellesi sopivin vaihtoehto. Väittämissä ei ole oikeita tai vääriä vaihtoehtoja. Vastaa mahdollisimman totuudenmukaisesti.

Vastausvaihtoehdot väittämiin:

- 1 = En koskaan ajattele näin
- 2 = Ajattelen harvoin näin
- 3 = Ajattelen joskus näin
- 4 = Ajattelen usein näin
- 5 = Ajattelen aina näin

Esimerkki väittämiä:

Haluan jokaisen pelin jälkeen parhaan pelaajan palkinnon, vaikka tiedän pelanneeni huonosti.

1 2 3 4 5

Vastaus: Ajattelen harvoin näin.

en koskaan
ajattele näin

ajattelen
aina näin

11. Mielestäni oma joukkueeni ansaitsee voiton, vaikka vastustaja on pelillisesti paljon parempi.	1	2	3	4	5
12. Haluan harhauttaa vielä yhden vastustajan, vaikka oman joukkueen pelaaja olisi vapaana maalin edessä.	1	2	3	4	5
13. Mielestäni on tärkeää, että joukkueessani kaikki saavat riittävästi peliaikaa.	1	2	3	4	5
14. Jos oman joukkueeni pelaaja tekee maalin potkaisemalla, toivon että tuomari ei näe sitä ja hyväksyy maalin.	1	2	3	4	5
15. Jos vastustaja on työntänyt minut laidan yli sääntöjen vastaisesti, koston hänelle seuraavassa tilanteessa tekemästään virheestä.	1	2	3	4	5
16. Olen hyvin pettynyt hävityn pelin jälkeen.	1	2	3	4	5
17. Minusta ei ole tärkeää kuka ottelun ratkaisee, vaan se, että oma joukkueeni voittaa.	1	2	3	4	5
18. Myönnän virheeni, jos toimin pelikentällä sääntöjen vastaisesti.	1	2	3	4	5
19. Valitan tuomarille, kun hän viheltää virheen omalle joukkueelleni.	1	2	3	4	5
20. Hävityn pelin jälkeen olen niin vihainen, että tekisi mieli lyödä mailani rikki.	1	2	3	4	5

	en koskaan ajattele näin					ajattelen aina näin
21. Olen aina hyvin iloinen ja tyytyväinen voitettun pelin jälkeen.	1	2	3	4	5	
22. Tunnen suurta mielihyvää, kun saan harhautettua vastustajan pelaajan pois pelistä.	1	2	3	4	5	
23. Yritän käyttää sääntöjen vastaisia keinoja saadakseni pallon itselleni, jos tuomari ei huomaa.	1	2	3	4	5	
24. Kannustan joukkuekavereitani, vaikka olen itse vaihdossa.	1	2	3	4	5	
25. Yritän rauhoitella oman joukkueeni pelaajia, jos he ”kuumenevat” tiukoissa tilanteissa.	1	2	3	4	5	
26. Mielestäni pelissä voi käyttää jopa epäurheilijamaisia keinoja, jotta oma joukkueeni voittaisi.	1	2	3	4	5	
27. Haluan, että joukkuekaverini huomioivat onnistumiseni kentällä.	1	2	3	4	5	
28. Onnittelen vastustajaa hyvästä pelistä ottelun jälkeen, vaikka vastustaja on voittanut ottelun ylivoimaisesti.	1	2	3	4	5	
29. Osallistun joukkueen yhteisiin talkoisiin, jos minulla ei ole muuta tärkeää menoa samanaikaisesti.	1	2	3	4	5	
30. Minusta pelit, joissa vihelletään paljon virheitä ja jäähyjä, ovat parhaita.	1	2	3	4	5	
31. Pelistä nauttiminen on minulle tärkeämpää kuin voittaminen.	1	2	3	4	5	
32. En iloitse joukkueeni tekemästä maalista niin paljon, jos olen itse vaihdossa.	1	2	3	4	5	
33. Jos pallo menee laidan yli mailastani eikä tuomari näe tilannetta, yritän esittää tuomarille, että pallo meni vastustajasta yli.	1	2	3	4	5	
34. Lainaan omaa mailaani joukkueeni pelaajalle, jos häneltä menee maila poikki pelitilanteessa, kun olen vaihdossa.	1	2	3	4	5	
35. Mielestäni katsojat yllyttävät pelaajia liian usein väkivaltaiseen käyttäytymiseen.	1	2	3	4	5	

Seuraavassa on esitetty salibandyyn liittyviä pelitilannekuvauksia. Valitse ympyröimällä joko a) tai b) vaihtoehto ja selitä tyhjälle viivalle miksi tekisit kyseisellä tavalla.

36. Vastustajajoukkueen hyökkääjä on pelannut oman joukkueesi maalivahdin ulos tilanteesta ja on laukaisemassa kohti tyhjää maalia. Ainut keinosi estää maalin syntyminen on siirtää maali pois paikaltaan.

Siirrän maalin pois, koska _____

a) En siirrä maalia pois, koska _____

37. Vastustajajoukkueen pelaaja taklaa sinut, kun kuljetat palloa kohti maalia. Menetät pallon, eikä tuomari näytä viheltävän.

a) Heittäydyn ja yritän ”kalastaa” rankkarin, koska _____

b) En yritä ”kalastaa” rankkaria, koska _____

38. Joukkuekaverisi menettää pallon alimpana miehenä ja vastustaja rankaisee tilanteesta tekemällä maalin.

a) Moitin joukkuekaveriani, koska _____

b) En moiti joukkuekaveriani, koska _____

39. Joukkueesi on yhden maalin häviöllä ja peliaikaa on jäljellä alle minuutti. Pallo pyörii ruuhkassa vastustajan maalin edessä. Mailasi on sidottuna, mutta saat jalalla kontaktin palloon.

a) Yritän potkaista pallon maaliin, koska _____

b) En yritä potkaista palloa maaliin, koska _____

40. Olet sinua aiemmin kovaa taklanneen pelaajan selkäpuolella hänen suojatessaan palloa laidan vieressä. Todennäköisesti...

a) taklaan vastustajan laidan yli, koska _____

b) yritän riistää pallon taklaamatta, koska _____

41. Kuljettaessasi palloa hyökkäyspäässä huomaat, että vastustajan pelaaja makaa kentällä loukkaantuneena. Todennäköisesti...

a) jatkan peliä normaalista välittämättä loukkaantuneesta pelaajasta, kos-

ka _____

b) järjestän pelikatkon (esim. nostamalla pallon yli laidan), koska _____

Liite 2. Arvokysymysten jako arvokokonaisuuksiin sekä kysymysten keskiarvot.

	en koskaan ajattele näin	ajattelen aina näin	KA
<u>OIKEUDENMUKAISUUS:</u>			
1. Mielestäni oma joukkueeni ansaitsee voiton, vaikka vastustaja on pelillisesti paljon parempi.	5	4 3 2 1	3,41
8. Myönnän virheeni, jos toimin pelikentällä sääntöjen vastaisesti.	1	2 3 4 5	3,62
14. Kannustan joukkuekavereitani, vaikka olen itse vaihdossa.	1	2 3 4 5	4,39
15. Yritän rauhoitella oman joukkueeni pelaajia, jos he ”kuumenevat” tiukoissa tilanteissa.	1	2 3 4 5	3,33
19. Osallistun joukkueen yhteisiin talkoisiin, jos minulla ei ole muuta tärkeää menoa samanaikaisesti.	1	2 3 4 5	3,96
22. En iloitse joukkueeni tekemästä maalista niin paljon, jos olen itse vaihdossa.	5	4 3 2 1	4,13
<u>OMAN TAIDON OSOITTAMINEN:</u>			
2. Haluan harhauttaa vielä yhden vastustajan, vaikka oman joukkueen pelaaja olisi vapaana maalin edessä.	1	2 3 4 5	1,76
3. Mielestäni on tärkeää, että joukkueessani kaikki saavat riittävästi peliaikaa.	5	4 3 2 1	2,13
5. Jos vastustaja on työntänyt minut laidan yli sääntöjen vastaisesti, kosten hänelle seuraavassa tilanteessa tekemästään virheestä.	1	2 3 4 5	2,12
9. Valitan tuomarille, kun hän viheltää virheen omalle joukkueelleni	1	2 3 4 5	2,04
12. Tunnen suurta mielihyvää, kun saan harhautettua vastustajan pelaajan pois pelistä.	1	2 3 4 5	4,04
17. Haluan, että joukkuekaverini huomioivat onnistumiseni kentällä.	1	2 3 4 5	3,36
<u>VOITTAMINEN:</u>			
4. Jos oman joukkueeni pelaaja tekee maalin potkaisemalla, toivon että tuomari ei näe sitä ja hyväksyy maalin.	1	2 3 4 5	3,74
6. Olen hyvin pettynyt hävityn pelin jälkeen.	1	2 3 4 5	2,99
10. Hävityn pelin jälkeen olen niin vihainen, että tekisi mieli lyödä mailani rikki.	1	2 3 4 5	1,50
11. Olen aina hyvin iloinen ja tyytyväinen voitettun pelin jälkeen.	1	2 3 4 5	4,55
18. Onnittelen vastustajaa hyvästä pelistä ottelun jälkeen, vaikka vastustaja on voittanut ottelun ylivoimaisesti.	5	4 3 2 1	2,66

en koskaan ajattelen
ajattele näin aina näin

EPÄURHEILIJAMAIUUUS:

13. Yritän käyttää sääntöjen vastaisia keinoja saadakseni pallon itselleni, jos tuomari ei huomaa.	1	2	3	4	5	2,05
16. Mielestäni pelissä voi käyttää jopa epäurheilijamaisia keinoja, jotta oma joukkueeni voittaisi.	1	2	3	4	5	1,70
20. Minusta pelit, joissa vihelletään paljon virheitä ja jäähyjä, ovat parhaita.	1	2	3	4	5	1,89
23. Jos pallo menee laidan yli mailastani eikä tuomari näe tilannetta, yritän esittää tuomarille, että pallo meni vastustajasta yli.	1	2	3	4	5	2,75

PELI-ILO/SOSIAALISUUUS:

7. Minusta ei ole tärkeää kuka ottelun ratkaisee, vaan se, että oma joukkueeni voittaa.	1	2	3	4	5	4,42
21. Pelistä nauttiminen on minulle tärkeämpää kuin voittaminen.	1	2	3	4	5	3,76
24. Linaan omaa mailaani joukkueeni pelaajalle, jos häneltä menee maila poikki pelitilanteessa, kun olen vaihdossa.	1	2	3	4	5	3,97

POIS:

25. Mielestäni katsojat yllyttävät pelaajia liian usein väkivaltaiseen käyttäytymiseen.	1	2	3	4	5	4,03
---	---	---	---	---	---	------

Liite 3. Arvokysymysten kommunaliteetit ja rotatoitujen faktorien lataukset

	Initial	Extraction
ARVO19	,586	,483
ARVO14	,524	,456
ARVO1	,530	,555
ARVO8	,569	,475
ARVO15	,474	,246
ARVO22	,422	,224
ARVO3	,605	,623
ARVO5	,597	,511
ARVO12	,609	,542
ARVO9	,553	,332
ARVO2	,454	,312
ARVO17	,325	,172
ARVO4	,588	,448
ARVO18	,433	,354
ARVO11	,416	,360
ARVO10	,403	,165
ARVO6	,410	,196
ARVO23	,437	,418
ARVO20	,368	,392
ARVO16	,528	,438
ARVO13	,507	,460
ARVO24	,368	,282
ARVO7	,392	,242
ARVO21	,572	,483
ARVO25	,305	7,525E-02

Menetelmä: Principal Axis Factoring.

	Faktorit				
	1	2	3	4	5
ARVO19	,647				
ARVO14	,606				
ARVO1	,572				
ARVO8	,539				
ARVO15	,379				
ARVO22	,320				
ARVO3		,699			
ARVO5		,539			
ARVO12		,509			
ARVO9		,504			
ARVO2		,481			
ARVO17		,295			
ARVO4			,584		
ARVO18			,491		
ARVO11			,415		
ARVO10			,368		
ARVO6			,254		
ARVO23				,562	
ARVO20				,494	
ARVO16				,447	
ARVO13				,349	
ARVO24					,499
ARVO7					,468
ARVO21					,371
ARVO25					

Rotatointi Menetelmä: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 4. Reliabiliteettianalyysin kertoimet Cronbachin alfaa käyttäen.

Faktori 1. OIKEUDENMUKAISUUS

Reliability Coefficients

N of Cases = 75,0 N of Items = 6

Alpha = ,6815

Faktori 2. OMAN TAIDON OSOITTAMINEN

Reliability Coefficients

N of Cases = 74,0 N of Items = 6

Alpha = ,6458

Faktori 3. VOITTAMINEN

Reliability Coefficients

N of Cases = 76,0 N of Items = 5

Alpha = ,4945

Faktori 4. AGGRESSIIVISUUS / EPÄURHEILIJAMAI SUUS

Reliability Coefficients

N of Cases = 76,0 N of Items = 4

Alpha = ,6307

Faktori 5. PELI-ILO / SOSIAALISUUS

Reliability Coefficients

N of Cases = 75,0 N of Items = 3

Alpha = ,4064

Liite 5. Salibandyn pelaajien harrastamisen motiivit korrelaatiomatriisissa.

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Kaverit harrastavat	Pearson Correlati	1						
	p-arvo	,						
	N	76						
2. Vanhempien mielik	Pearson Correlati	-,131	1			*		
	p-arvo	,260	,					
	N	76	76					
3. Haluan pitää kuntoa yllä	Pearson Correlati	,049	,026	1				
	p-arvo	,672	,825	,				
	N	76	76	76				
4. Salibandyn pelaaminen on mukav	Pearson Correlati	-,015	-,211	,092	1	**	*	*
	p-arvo	,897	,067	,429	,			
	N	76	76	76	76			
5. Haluan kehittyä pelaajana	Pearson Correlati	,195	-,266*	,078	,363**	1	**	**
	p-arvo	,091	,020	,502	,001	,		
	N	76	76	76	76	76		
6. Haluan menestyä lajissa	Pearson Correlati	,182	-,115	,126	,240*	,567**	1	**
	p-arvo	,115	,322	,276	,037	,000	,	
	N	76	76	76	76	76	76	
7. Tavoitteenani on SM-liiga	Pearson Correlati	,136	-,060	,057	,281*	,493**	,626**	1
	p-arvo	,240	,606	,624	,014	,000	,000	,
	N	76	76	76	76	76	76	76

*, kun $p < 0.05$ (2-tailed).

** , kun $p < 0,01$ (2-tailed).

Liite 6a. Poikien arvokokonaisuuksien välinen korrelaatio (N=51)

		1.	2.	3.	4.	5.
1. Voittaminen	Pearson Correlation	1 *				
	p-arvo	,				
	N	51				
2. Oman taidon osoittaminen	Pearson Correlation	,276*	1			
	p-arvo	,050	,			
	N	51	51			
3. Oikeudenmukaisuus	Pearson Correlation	-,139	-,127	1		
	p-arvo	,332	,376	,		
	N	51	51	51		
4. Aggressiivisuus / Epäurheilijamaisuus	Pearson Correlation	,212	,133	-,155	1	
	p-arvo	,135	,353	,277	,	
	N	51	51	51	51	
5. Sosiaalisuus / Peli-il	Pearson Correlation	-,166	-,222	,109	-,040	1
	p-arvo	,244	,117	,446	,782	,
	N	51	51	51	51	51

*, kun $p < 0.05$ (2-tailed).

Liite 6b. Tyttöjen arvokokonaisuuksien välinen korrelaatio (N=25)

		1.	2.	3.	4.	5.
1. Voittaminen	Pearson Correlation	1				
	Sig. (2-tailed)	,				
	N	25				
2. Oman taidon osoittaminen	Pearson Correlation	,083	1 *		**	
	Sig. (2-tailed)	,693	,			
	N	25	25			
3. Oikeudenmukaisuus	Pearson Correlation	-,115	-,424*	1 *		*
	Sig. (2-tailed)	,586	,035	,		
	N	25	25	25		
4. Aggressiivisuus / Epäurheilijamaisuus	Pearson Correlation	,033	,691**	-,463*	1	
	Sig. (2-tailed)	,877	,000	,020	,	
	N	25	25	25	25	
5. Sosiaalisuus / Peli-il	Pearson Correlation	,001	-,049	,425*	-,359	1
	Sig. (2-tailed)	,997	,815	,034	,078	,
	N	25	25	25	25	25

*, kun $p < 0.05$ (2-tailed)

**., kun $p < 0.01$ level (2-tailed).